SCHLESIEN ŚLĄSK

Kulturpreis Schlesien des Landes Niedersachsen 2018

Nagroda Kulturalna Śląska Kraju Związkowego Dolnej Saksonii 2018

Niedersachsen

Dolny Śląsk

Stiftung
Niedersachsen

Mit freundlicher Unterstützung durch die Stiftung Niedersachsen
Przy życzliwym wsparciu ze strony Fundacji Dolnej Saksonii

Niedersachsen

Kulturpreis Schlesien des Landes Niedersachsen 2018

Verleihung durch den Niedersächsischen Minister
für Inneres und Sport
sowie
den Vizemarschall der Woiwodschaft Niederschlesien
am 29. September 2018 in der Ritterakademie Liegnitz

Nagroda Kulturalna Śląska Kraju Związkowego Dolnej Saksonii 2018

Wręczenie przez Ministra Spraw Wewnętrznych
i Sportu Dolnej Saksonii
oraz
Wicemarszałka Województwa Dolnośląskiego
29. września 2018 w Akademii Rycerskiej w Legnicy

Dolny Śląsk

Szanowni Państwo!
Drodzy Laureaci!

Nagroda Kulturalna Śląska zwraca naszą uwagę na znakomitych artystów i twórców kultury polskiej i niemieckiej, przybliżając nam ich postaci i dzieła. Patrząc na Jej mądre przesłanie możemy także powiedzieć, że ma nieocenione wręcz zasługi w kształtowaniu jakościowo nowych, lepszych stosunków między naszymi społecznościami i jest dzisiaj bardziej niż kiedykolwiek „nagrodą spotkań". Przez 25 lat wspólnej pracy stała się wizytówką partnerstwa pomiędzy Dolną Saksonią i Dolnym Śląskiem.

Szanowni Państwo!
Grono laureatów Nagrody Kulturalnej Śląska, w efekcie werdyktu Jury, powiększone zostało w 2018 roku o kolejne indywidualności, które swym dorobkiem zawodowym wzbogacają śląskie dziedzictwo kulturowe.

Z tej okazji chciałbym serdecznie podziękować tegorocznym Laureatom za nieustanną twórczą aktywność. Kapitule za Ich docenienie. Dolnemu Śląskowi i Dolnej Saksonii życzę natomiast dalszej owocnej współpracy, a Ślązakom, byłym i obecnym, wszelkiej pomyślności i zdrowia.

Dr Tadeusz Samborski

Wicemarszałek Województwa Dolnośląskiego

Meine sehr geehrten Damen und Herren,
liebe Preisträger,

der Kulturpreis Schlesien lenkt unsere Aufmerksamkeit auf hervorragende Künstler und Kulturschaffende in Polen und in Deutschland, indem er uns ihre Persönlichkeit und ihr Werk näher bringt. Im Hinblick auf den ihm zugrunde liegenden klugen Leitgedanken können wir auch sagen, dank des Kulturpreises wurde ein geradezu unschätzbarer Beitrag für die neue Qualität unserer Beziehungen, für das neue bessere Miteinander zwischen unseren Gesellschaften geleistet und er ist heute, mehr als je zuvor, ein „Begegnungspreis". In 25 Jahren der Zusammenarbeit ist der Kulturpreis Schlesien auch zum Aushängeschild für die Partnerschaft zwischen Niedersachsen und Niederschlesien geworden.

Sehr geehrte Damen und Herren,
der Kreis der Preisträger des Kulturpreises Schlesien wurde 2018 durch die Juryentscheidung um weitere Persönlichkeiten vergrößert, die mit ihrer beruflichen Leistung das Kulturerbe Schlesiens bereichern.

Aus diesem Anlass möchte ich mich bei den diesjährigen Preisträgern für ihre kontinuierliche schöpferische Arbeit bedanken. Dem Jurykollegium danke ich für die Würdigung dieser Verdienste. Niederschlesien und Niedersachsen wünsche ich eine weiterhin fruchtbare Zusammenarbeit und allen Schlesiern, den ehemaligen und den heutigen, ein allgemeines Wohlergehen und viel Gesundheit.

Dr. Tadeusz Samborski

Vizemarschall der Woiwodschaft Niederschlesien

Niedersachsen

Sehr geehrte Damen und Herren

ich darf Sie herzlich zur Verleihung des 42. Kulturpreises Schlesien in Liegnitz/Legnica begrüßen! Zum Jubiläum der 25-jährigen Partnerschaft des Landes Niedersachsen mit den Woiwodschaften Niederschlesien und Großpolen findet der Festakt passenderweise turnusmäßig in Schlesien statt. Diese Reise nach Schlesien ist immer ein besonderes Erlebnis für mich. Der Kulturpreis Schlesien des Landes Niedersachsen hat sich durch die lang gepflegte Tradition der jährlichen Vergabe seit 1977 zu einem deutsch-polnischen Begegnungspreis entwickelt. Gemeinsam sorgen diese kulturellen Zusammentreffen auf beiden Seiten für die Erhaltung und Weiterentwicklung des Kulturgutes Schlesien.
Die Jury präsentierte zwar etwas weniger Vorschläge als im Vorjahr, aber jeder dieser neun Vorschläge wäre dazu geeignet gewesen, ausgezeichnet zu werden. Bedauerlicherweise können wir nicht alle hervorragenden Leistungen auf einmal würdigen und es kommen immer neue interessante Vorschläge der Jury hinzu. Die Auswahl an qualifizierten Kandidatinnen und Kandidaten zeigt mir jedes Jahr, dass Schlesien nach wie vor in vielen Bereichen in Polen und auch in Deutschland sehr präsent ist und dass die Kultur in vielen Arbeiten lebt und eindrucksvoll erlebt werden kann.
Für den Hauptpreis fiel zum einen die Entscheidung auf den Breslauer Künstler, Dirigenten und Pädagogen, Herrn Andrzej Kosendiak und zum anderen auf den Historiker Prof. Dr. Joachim Bahlcke von der Universität Stuttgart. Den Sonderpreis erhält die Stiftung der Schlösser und Gärten im Hirschberger Tal, vertreten durch die Direktorin Grażyna Kolarzyk.
Den Preisträgerinnen und Preisträgern gratuliere ich von ganzem Herzen. Ihnen gelten für Ihre Leistungen meine hohe Anerkennung und Wertschätzung.

Boris Pistorius

Niedersächsischer Minister für Inneres und Sport
und Vorsitzender der Jury Kulturpreis Schlesien

Szanowni Państwo,

witam wszystkich bardzo serdecznie na 42. uroczystości wręczenia Nagrody Kulturalnej Śląska w Legnicy/Liegnitz! Stosownie do jubileuszu 25-lecia partnerstwa Kraju Związkowego Dolnej Saksonii z województwami Dolnośląskim i Wielkopolskim dzisiejsza gala przypada na Dolny Śląsk. Podróż do tego regionu jest dla mnie osobiście zawsze szczególnym przeżyciem. Nagroda Kulturalna Śląska Kraju Związkowego Dolnej Saksonii stała się, dzięki pielęgnowanej od 1977 roku tradycji dorocznego jej przyznawania, nagrodą spotkań polsko-niemieckich. Nasze spotkania na płaszczyźnie kulturalnej przyczyniają się do wspólnego utrzymania i dalszego rozwoju dziedzictwa kulturoweg Śląska.
W tym roku jury zaprezentowało wprawdzie mniej kandydatur niż w roku ubiegłym, ale każda z dziewięciu zaproponowanych osób godna byłaby otrzymania nagrody. Niestety nie możemy uhonorować za jednym razem wszystkich wybitnych osiągnięć, a do tego dochodzą jeszcze nowe, interesujące propozycje kandydatur.
Wybór najlepszych laureatek i laureatów unaocznia mi co roku, że obecność Śląska w wielu dziedzinach życia zarówno w Polsce jak i w Niemczech jest niezmiennie bardzo żywa, oraz że kultura żyje w wielu działach i może być przeżywana w dogłębny sposób.
W tym roku wybór jury w przypadku nagrody głównej padł na wrocławskiego artystę, dyrygenta i pedagoga Andrzeja Kosendiaka oraz na historyka profesora dra Joachima Bahlckego z Uniwersytetu w Stuttgarcie. Nagrodę specjalną otrzymuje Fundacja Dolina Pałaców i Ogrodów Kotliny Jeleniogóskiej, reprezentowana przez dyrektor Grażynę Kolarzyk.
Z całego serca gratuluję laureatom i kieruję pod ich adresem słowa najwyższego uznania i szacunku za ich osiągnięcia

Boris Pistorius

Dolnosaksoński Minister Spraw Wewnętrznych i Sportu,
przewodniczący Jury Nagrody Kulturalnej Śląska

DER KULTURPREIS SCHLESIEN

des Landes Niedersachsen wird seit 1977 verliehen. In Niedersachsen hatten besonders viele deutsche Schlesierinnen und Schlesier, die nach dem Zweiten Weltkrieg ihre Heimat verlassen mussten, Aufnahme gefunden und wesentlich zum Wiederaufbau des Landes beigetragen. Daher hatte die Niedersächsische Landesregierung seinerzeit diesen Preis gestiftet als Zeichen der Verbundenheit des Landes Niedersachsen mit den in der Bundesrepublik Deutschland lebenden Schlesierinnen und Schlesiern.

Mit dem Preis sollten die Leistungen solcher Kunstschaffenden gewürdigt werden, die entweder selbst aus Schlesien stammen oder deren auszuzeichnendes Werk Bezüge zu Schlesien aufweist. Gegenstand der Preisverleihung waren hervorragende Einzel- oder Gesamtleistungen auf dem Gebiet der Literatur, der bildenden Kunst und der Musik.

Seit 1991 hat sich die Niedersächsische Landesregierung, getragen von dem Gedanken der Versöhnung und Aussöhnung zwischen Deutschland und Polen, das geänderte Ziel gesetzt, mit der Verleihung des Kulturpreises Schlesien zur gemeinsamen Pflege und Weiterentwicklung des Kulturguts Schlesien und des Kulturschaffens der Schlesierinnen und Schlesier beizutragen. Seitdem können auch polnische Künstlerinnen und Künstler, die in Schlesien wohnen, den Preis für hervorragende Leistungen auf dem Gebiet der Literatur, der bildenden Kunst und der Musik erhalten. Außerdem kann der Preis für besondere Verdienste um die Erhaltung, Weiterentwicklung und Verbreitung des Kulturguts Schlesiens vergeben werden.
Mit dieser Neuausrichtung wurde die Erwartung verbunden, dass die öffentliche Ehrung von Preisträgerinnen und Preisträgern aus Deutschland und Polen die Begegnung von Menschen ermöglicht, die durch ihre Herkunft oder ihr Schaffen der europäischen Kulturlandschaft Schlesien verbunden sind.

Der Kulturpreis Schlesien besteht aus zwei gleichwertigen Hauptpreisen, die mit je 4.000,- Euro dotiert sind. Zusätzlich wurde in diesem Jahr ein Sonderpreis mit 3.000,- Euro verliehen.

NAGRODA KULTURALNA ŚLĄSKA

Kraju Związkowego Dolnej Saksonii przyznawana jest od 1977 roku. Wiele Ślązaczek i wielu Ślązaków, którzy po II wojnie światowej musieli opuścić swoją ojczyznę, przyjętych zostało w Dolnej Saksonii i wniosło znaczący wkład w odbudowę tego kraju. Dlatego dolnosaksoński rząd krajowy ufundował swego czasu tę nagrodę jako znak więzi łączącej Kraj Związkowy Dolnej Saksonii ze Ślązaczkami i Ślązakami żyjącymi w Republice Federalnej Niemiec.

Nagrodą tą honorowane były osiągnięcia twórców, którzy pochodzą ze Śląska, lub których wyróżnione dzieła wykazują związki ze Śląskiem. Przyznawano ją za wybitne dzieła indywidualne i zbiorowe w dziedzinie literatury, sztuk plastycznych i muzyki.

Od 1991 roku rząd Dolnej Saksonii, kierując się myślą o porozumieniu i pojednaniu między Polakami i Niemcami, zmienił formułę nagrody i przyjął za cel wspieranie Nagrodą Kulturalną Śląska wspólnego pielęgnowania i rozwoju śląskiego dziedzictwa kulturowego, oraz twórczości kulturalnej Ślązaczek i Ślązaków.

Od tamtej chwili nagrodę tę otrzymać mogą za wybitne osiągnięcia w dziedzinie literatury, sztuk plastycznych i muzyki również polskie artystki i polscy artyści zamieszkali na Śląsku.

Ponadto nagroda ta może być przyznana za szczególne zasługi w zakresie utrzymywania, rozwoju i krzewienia śląskiego dorobku kulturowego. Ze zmianą formuły nagrody wiązano nadzieję, iż publiczne honorowanie laureatek i laureatów z Polski i Niemiec umożliwi spotkania ludzi związanych pochodzeniem lub swoją twórczością z europejsko-śląskim pejzażem kulturowym.

Nagroda Kulturalna Śląska składa się z dwóch równorzędnych nagród głównych w wysokości 4.000 euro. Ponadto w tym roku przyznana została nagroda specjalna w wysokości 3.000 euro.

Die Jury in der Landesvertretung Niedersachsen in Berlin

JURY

Boris Pistorius
Niedersächsischer Minister für Inneres und Sport
Vorsitzender der Jury, vertreten durch:
Stephan Manke Innenstaatssekretär
Klaus-Peter Bachmann
Braunschweig, Vizepräsident des Landtages a.D.
Dr. Markus Bauer
Görlitz, Direktor Schlesisches Museum
Prof. Michael Denhoff
Bonn, Komponist und Cellist, vertreten durch:
Georg Oswald Cott
Prof. Dr. Lothar Hagebölling
Braunschweig, Staatssekretär a.D.
Prof. Dr. habil. Jan Harasimowicz
Breslau, Universität Breslau
Ulrike Knotz
Breslau, Generalkonsulin der Bundesrepublik Deutschland
Dr. Maciej Łagiewski
Breslau, Direktor Städtisches Museum
Prof. Dr. med. Michael Pietsch
Königswinter, Präsident des Vereins Haus Schlesien e.V.
Dr. Tadeusz Samborski
Breslau, Vizemarschall der Woiwodschaft Niederschlesien
Es fehlten:
Lavinia Francke
Hannover, Generalsekretärin der Stiftung Niedersachsen
Jadwiga Janukowitsch
Berlin, Botschaft der Republik Polen
Ulrike Treziak
Berlin, Friedrichshain-Kreuzberg Museum

Jury w siedzibie Przedstawicielstwa Dolnej Saksonii w Berlinie

JURY

Boris Pistorius
Dolnosaksoński Minister Spraw Wewnętrznych i Sportu, przewodniczący jury, w jego zastępstwie:
Stephan Manke, sekretarz stanu w Min. Spraw Wewn.
Klaus-Peter Bachmann
Brunszwik, wiceprezydent Landtagu w st. spocz.
Dr Markus Bauer
Zgorzelec, dyrektor Muzeum Śląskiego
Prof. Michael Denhoff
Bonn, kompozytor i wiolonczelista, w jego zastępstwie:
Georg Oswald Cott
Prof. dr Lothar Hagebölling
Brunszwik, sekretarz stanu w st. spocz.
Prof. dr hab. Jan Harasimowicz
Wrocław, Uniwersytet Wrocławski
Ulrike Knotz
Wrocław, Konsul Generalna Republiki Federalnej Niemiec
Dr Maciej Łagiewski
Wrocław, dyrektor Muzeum Miejskiego Wrocławia
Prof. dr med. Michael Pietsch
Königswinter, prezes Stowarzyszenia Dom Śląski st.z.
Dr Tadeusz Samborski
Wrocław, Wicemarszałek Województwa Dolnośląskiego
Nieobecne:
Lavinia Francke
Hanower, Sekretarz Generalny Fundacji Dolnej Saksonii
Jadwiga Janukowicz
Berlin, Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej
Ulrike Treziak
Berlin, Muzeum Friedrichshain-Kreuzberg

ANDRZEJ KOSENDIAK

Andrzej Kosendiak, dyrektor Narodowego Forum Muzyki im. Witolda Lutosławskiego we Wrocławiu, jest wybitnym artystą i dyrygentem, który ma dar inspirowania ludzi. Dla mnie osobiście Andrzej Kosendiak jest jest przede wszystkim jednym z wielkich wizjonerów naszych czasów: stworzył ideę i koncepcję Narodowego Forum Muzyki, a jednocześnie urzeczywistnił zarówno projekt zbudowania wspaniałej siedziby tej instytucji, jak i opracowania imponującego programu muzycznego. Andrzej Kosendiak położył tym samym milowy kamień w rozwoju kultury na Dolnym Śląsku i mocno zakotwiczył Wrocław na światowej mapie muzyki.
Philipp C. A. Klais

Andrzej Kosendiak, den Direktor des National Forum of Music Witold Lutosławski in Wrocław, erlebe ich als einen herausragenden Künstler und Dirigenten, der über die Gabe verfügt, Menschen zu begeistern. Für mich persönlich ist Andrzej Kosendiak vor allem einer der großen Visionäre unserer Zeit: Er hat die Idee und das Konzept der Institution des National Forum of Music geschaffen und gleichzeitig dieses bedeutende Bauwerk und sein eindrucksvolles musikalisches Programm Realität werden lassen. Damit hat Andrzej Kosendiak ein Landmark für die Kultur in Niederschlesien gesetzt und Wrocław fest auf der Weltkarte der Musik verankert.
Philipp C. A. Klais

ANDRZEJ KOSENDIAK

1955	urodzony 5. października we Wrocławiu
1976	studia w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej na Wydziale Kompozycji, Dyrygentury i Teorii Muzyki
1980	założyciel Niezależnego Zrzeszenia Studentów przy Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej we Wrocławiu
1981	szef komitetu strajkowego, internowany
od 1982	pedagog w Zespole Szkół Muzycznych w Legnicy, w Państwowym Liceum Muzycznym we Wrocławiu, w Akademii Muzycznej we Wrocławiu, w Akademii Muzycznej w Gdańsku
1983	magister z zakresu teorii muzyki w PWSM we Wrocławiu
1985-2011	założyciel zespołów: Collegio di Musica Sacra, Studencka Orkiestra Barokowa, Chór NFM, Wrocławska Orkiestra Barokowa, Chór Chłopięcy NFM, Wrocław Baroque Ensemble
1990-2016	praca w administracji samorządowej i krajowej
2003-2011	inicjator cykli fonograficznych „1000 lat muzyki we Wrocławiu”, wielkie oratoria, „Witold Lutosławski. Opera omnia”, monografie barokowych kompozytorów polskich
2005-2014	dyrektor Filharmonii we Wrocławiu i Międzynarodowego Festiwalu Wratislavia Cantans
od 2014	dyrektor Narodowego Forum Muzyki
2011	inicjator powstania Zrzeszenia Filharmonii Polskich, Przewodniczący Zarządu (III kadencja)
2014	doktor habilitowany w dziedzinie sztuk muzycznych w dyscyplinie dyrygentura
2015	inauguracja budynku Narodowego Forum Muzyki (pomysłodawca powstania i koordynator realizacji), dyrektor

1955	geboren am 5. Oktober in Breslau
1976	Studium an der Staatlichen Musikhochschule in Breslau, Fakultät für Komposition, Dirigieren und Musiktheorie
1980	Gründer des Unabhängigen Studentenverbands (NZS) an der Staatlichen Musikhochschule in Breslau
1981	Leiter des Streikkomitees, interniert
seit 1982	Lehrtätigkeit an der Musikschule in Liegnitz, am Staatlichen Musiklyzeum in Breslau, an der Musikakademie in Breslau und der Musikakademie in Danzig
1983	Magistertitel in Musiktheorie an der Staatlichen Hochschule für Musik in Breslau
1985-2011	Gründer der Ensembles: Collegio di Musica Sacra, Studentisches Barockorchester (Musikakademie Breslau), Chor NFM, Breslauer Barockorchester, Knabenchor NFM, Wrocław Baroque Ensemble
1990-2016	Arbeit in der lokalen Selbstverwaltung und zentralen Staatsverwaltung
2003-2011	Initiator der phonographischen Zyklen „1000 Jahre Musik in Breslau”, große Oratorien, „Witold Lutosławski. Opera omnia”, Monographien polnischer Barockkomponisten
2005-2014	Direktor der Philharmonie in Breslau und des Internationalen Musikfestivals Wratislavia Cantans
seit 2014	Direktor des Nationalen Musikforums
2011	Initiator der Vereinigung Polnischer Philharmonien, Vorstandvorsitzender
2014	Dr. habil. auf dem Gebiet der Musik im Bereich Dirigieren
2015	Einweihung des Gebäudes des Nationalen Musikforums (Ideengeber und Koordinator der Umsetzung), Direktor

Koncertował jako dyrygent w wielu krajach Europy (m.in. we Włoszech, Niemczech, Austrii, Belgii, Holandii, Chorwacji, Macedonii, Czechach, Norwegii, Francji, Hiszpanii, na Słowacji, Litwie i Ukrainie), a także w USA. Zainicjował wiele działań edukacyjnych, m.in: powołanie pierwszych w Polsce kierunków kształcących w wykonawstwie muzyki dawnej, założenie Wrocławskiej Szkoły Jazzu i Muzyki Rozrywkowej. Był inicjatorem projektów: „Śpiewający Wrocław” i Ogólnopolski Program Rozwoju Chórów Szkolnych „Śpiewająca Polska”, „Pośpiewaj mi mamo, pośpiewaj mi tato”, oraz Akademii Chóralnej, Akademii Orkiestrowej, Centrum Edukacyjnego Narodowego Forum Muzyki, „Musica polonica rediviva”. Powołał do życia festiwale: Akademia Muzyki Dawnej i Festiwal Noworoczny Narodowego Forum Muzyki.

Er trat als Dirigent in vielen europäischen Ländern (u.a. in Italien, Deutschland, Österreich, Belgien, den Niederlanden, Kroatien, Mazedonien, Tschechien, Norwegen, Frankreich, Spanien, Slowakei, Litauen und Ukraine) sowie in den USA auf. Er initiierte viele pädagogische Aktivitäten, u.a. die Einrichtung der ersten Studiengänge für Alte Musik in Polen sowie die Gründung der Breslauer Schule für Jazz und Unterhaltungsmusik. Auch war er Initiator des Projekts „Singendes Breslau“ und des gesamtpolnischen Programms zur Entwicklung der Schulchöre „Singendes Polen“, oder auch „Mama, Papa, singt mir vor“. Dazu kamen noch die Gründung einer Chor- und einer Orchesterakademie sowie die Einrichtung eines Bildungszentrum bei dem Nationalen Musikforum. Er begründete die Konzertreihe „Musica polonica rediviva” und die Festivals: Akademie für Alte Musik und das Neujahrsfestival des Nationalen Musikforums.

LAUDACJA

Przypadł mi w udziale – zgodnie ze starą tradycją – zaszczyt wystąpienia z laudacją, wygłoszenia mowy pochwalnej sławiącej wyjątkową osobę, Jej dzieło i zasługi.

Andrzeja Kosendiaka, dyrygenta, pedagoga i animatora życia kulturalnego, mojego rówieśnika, a dziś – mogę również powiedzieć – przyjaciela, po raz pierwszy spotkałem na początku lat 90. XX wieku. Był wówczas nauczycielem we wrocławskim Państwowym Liceum Muzycznym i Państwowej Szkole Muzycznej II stopnia we Wrocławiu. Któregoś dnia przyszedł do mnie z propozycją organizowania w Starym Ratuszu cyklicznego wydarzenia prezentującego muzykę dawną. Wraz ze swoim zespołem Collegio di Musica Sacra przez kilka lat, w comiesięcznych występach, wykonał kilkaset utworów ze wszystkich epok, od chorału gregoriańskiego do muzyki XX wieku. Tak rozpoczęła się nasza znajomość i współpraca, która trwa do dziś. Już wtedy widziałem w Andrzeju Kosendiaku charyzmatycznego muzyka, który z wielkim zaangażowaniem kreował twórcze inicjatywy, oraz aktywnie współtworzył śląskie życie artystyczne.

Andrzej Kosendiak, wrocławianin z urodzenia, muzyczną pasję odziedziczył po dziadku i ojcu. Pierwszy z nich był lwowskim kolejarzem, a w cza-

LAUDATIO

Mir wurde die Ehre zuteil, nach alter Tradition eine Laudatio vorzutragen, eine Lobrede, mit der eine außergewöhnliche Persönlichkeit für ihr Werk und ihre Verdienste gewürdigt wird.

Andrzej Kosendiak, dem Dirigenten, Pädagogen und Beförderer des Kulturlebens, der mein Altersgenosse und inzwischen auch mein Freund ist, begegnete ich zum ersten Mal Anfang der 90erJahre des 20. Jahrhunderts. Damals arbeitete er als Lehrer am Staatlichen Musikgymnasium in Breslau. Eines Tages schlug er mir vor, im Alten Rathaus eine Veranstaltungsreihe für Alte Musik zu organisieren. Zusammen mit seinem Ensemble Collegio di Musica Sacra präsentierte er dann mehrere Jahre lang hunderte Werke aus allen Epochen, angefangen mit gregorianischen Chorälen bis zur Musik des 20. Jahrhunderts. So begann unsere Bekanntschaft und die Zusammenarbeit, die bis heute andauert. Bereits damals sah ich in Andrzej Kosendiak einen charismatischen Musiker, der mit seinem großen Engagement künstlerische Initiativen entwickelte und das Kulturleben in Schlesien aktiv mitgestaltete.

Andrzej Kosendiak, gebürtiger Breslauer, erbte seine Leidenschaft für Musik von seinem Großvater und seinem Vater. Der erste war Eisenbahner in Lemberg und

Collegio di Musica Sacra, 1992, Andrzej Kosendiak 3-ci z lewej/ Andrzej Kosendiak 3. von links

sie wolnym wokalistą w znanym chórze kościoła św. Elżbiety. Także ojciec laureata Tadeusz Kosendiak, z zawodu lekarz, wolne chwile poświęcał na muzykowanie, grając na organach i śpiewając w zespołach wokalnych. Tę pasję w genach przekazał synom, zmarł niestety zbyt wcześnie by móc z nimi wspólnie koncertować w rodzinnym gronie. Zapewne byłby dumny wiedząc, że żona wyśle trzech synów do szkół muzycznych, a jeden z nich zostanie zawodowym muzykiem, docenianym w Polsce i na świecie, że z jego inicjatywy w rodzinnym mieście powstanie jedna z najnowocześniejszych sal koncertowych w Europie i w końcu, że dzięki niemu Ślązacy zakochają się w muzyce klasycznej oraz dawnej. Bowiem pasję odziedziczoną po przodkach Andrzej Kosendiak przekuł w swój zawód, który z oddaniem wykonuje już przeszło 35 lat. W 1983 roku ukończył Wydział Kompozycji, Dyrygentury i Teorii Muzyki w Akademii Muzycznej we Wrocławiu.

Początkowo zajmował się działalnością pedagogiczną. Przez wiele lat pracował jako nauczyciel w śląskich szkołach muzycznych. Jego zainteresowania, skierowane w stronę muzyki dawnej, zaowocowały powołaniem w 1994 roku w Państwowej Szkole Muzycznej II stopnia we Wrocławiu pierwszego w Polsce kierunku wokalnego i instrumentalnego, kształcącego w wykonawstwie muzyki dawnej. Również na wrocławskiej Akademii Muzycznej, gdzie wiele lat wykładał, pełnił funkcję kierownika Międzywydziałowej Pracowni Muzyki Dawnej. Od 1998 roku współtworzył i kierował Wrocławską Szkołą Jazzu i Muzyki Rozrywkowej. Jako wizytator szkolnictwa artystycznego na Dolnym Śląsku, a później dyrektor Departamentu Programowania i Nadzoru Szkolnictwa Artystycznego w Ministerstwie Kultury, był współautorem cyklu wydarzeń promujących młodych twórców oraz doskonalących pracę pedagogów szkół artystycznych.

Od początku swojej działalności wiele miejsca poświęcał na promowanie muzyki również w małych ośrodkach miejskich. Były to wówczas inicjatywy nowatorskie, bowiem przyjęło się, że działalność muzyków klasycznych powinna skupiać się w dużych miastach. Dzięki Andrzejowi Kosendiakowi śląska publiczność mogła uczestniczyć w licznych wydarzeniach artystycznych m.in.: Konkursie Zespołów Kameralnych w Bystrzycy Kłodzkiej, przeglądzie chórów szkół muzycznych „Dolnośląskie Kolędowanie", Konfrontacjach Instrumentów Dętych w Oławie oraz w przesłuchaniach i konkursach muzycznych w wielu miastach Dolnego Śląska. Także dziś kierowane przez Andrzeja Kosendiaka Narodowe Forum Muzyki często gościnnie występuje w śląskich miastach.

Wielką zasługą laureata jest powołanie do życia kilku zespołów muzycznych, w tym powstałego w 1985 roku Collegio di Musica Sacra, którym kieruje od początku istnienia. Działający początkowo jako chór kameralny, a potem zespół, był jednym z pionierów wykonawstwa muzyki dawnej w Polsce. Collegio di Musica Sacra rozsławiło Wrocław koncertując w wie-

sang in seiner Freizeit in dem Chor der Sankt-Elisabeth-Kirche. Auch der Vater, Tateusz Kosendiak, Arzt von Beruf, widmete sich in seiner Freizeit der Musik als Organist und Sänger in unterschiedlichen Vokalgruppen. Die Musikleidenschaft gab er sozusagen mit seinen Genen an die Söhne weiter, leider war er zu früh verstorben, um gemeinsam mit ihnen im Familienkreis zu musizieren. Er wäre sehr stolz gewesen, hätte er gewusst, dass seine Frau später drei Söhne auf die Musikschule schicken würde, und dass einer von ihnen zu einem in Polen und in der ganzen Welt angesehenen Berufsmusiker wird, durch dessen Initiative in seiner Heimatstadt einer der modernsten Konzerträume Europas entstehen sollte, und schließlich, dass seinetwegen die Schlesier die klassische und die Alte Musik liebgewinnen werden. Denn aus der von seinen Vorfahren geerbten Leidenschaft schmiedete Andrzej Kosendiak seinen Beruf, den er bereits seit über 35 Jahren mit großer Hingabe ausübt. 1983 absolvierte er das Studium an der Fakultät für Komposition, Dirigieren und Musiktheorie an der Musikakademie in Breslau.

Zuerst war er als Pädagoge tätig. Viele Jahre lang arbeitete er als Lehrer an schlesischen Musikschulen. Dank seines Interesses an Alter Musik wurde 1994 eine für Polen neue Fachrichtung für vokale und instrumentale Interpretation der Alten Musik eingeführt. An der Musikakademie, wo er mehrere Jahre lang lehrte, leitete er das Internationale Atelier für Alte Musik. Seit 1998 hatte er auch die Leitung der Breslauer Schule für Jazz- und Unterhaltungsmusik inne, nachdem er diese mitgegründet hatte. Als Abteilungsdirektor für die Programmgestaltung der Aufsichtsbehörde für Kunstschulen in Niederschlesien war er Co-Autor einer Veranstaltungsreihe, die junge Künstler förderte und Pädagogen der Kunstschulen fortbildete.

Von Beginn seiner Tätigkeit an legte der heutige Preisträger großen Wert auf die Verbreitung des Musikgutes auch in kleinstädtischen Einrichtungen. Das war eine innovative Initiative, da es bis dahin üblich war, dass sich klassische Musiker in ihrer Arbeit auf Großstädte konzentrierten. Dank Andrzej Kosendiak konnte das schlesische Publikum an zahlreichen Kunstveranstaltungen, Musikvorspielen und Wettbewerben in vielen Städten Niederschlesiens teilnehmen. Auch heute tritt das von Andrzej Kosendiak geleitete Nationale Musikforum oft als Gastensemble in verschiedenen schlesischen Städten auf.

Ein großer Verdienst von Andrzej Kosendiak ist auch die Gründung mehrerer Musikgruppen, darunter auch des Collegio di Musica Sacra, das von Anfang an von ihm geleitet wurde. Die Gruppe war einer der Pioniere unter den Interpretern der Alten Musik in Polen. Mit Konzerten in vielen Städten Europas sowie in den USA machte das Collegio di Musica Sacra Breslau berühmt, indem es Musikwerke präsentierte, die oft anhand der alten Notenschriften aus dem 17. Jahrhundert ausgearbeitet worden waren, die aus den Sammlungen der Bibliothek der Breslauer Universität stammten. Aktuell wirken bei dem Nationalen Musikforum mehrere Vokal- und Instrumentalgruppen mit, und die meisten von ihnen sind

lu krajach Europy, a także w USA, często w oparciu o utwory opracowane na podstawie starodruków muzycznych z XVII wieku, pochodzących ze zbiorów muzycznych Biblioteki Uniwersytetu Wrocławskiego. Obecnie przy Narodowym Forum Muzyki działa kilka zespołów zarówno wokalnych jak i instrumentalnych, większość powstała z inicjatywy Andrzeja Kosendiaka, jak choćby Chór Narodowego Forum Muzyki i Wrocławska Orkiestra Barokowa. Koncertując na całym świecie i odnosząc międzynarodowe sukcesy są one najlepszą wizytówka śląskiej kultury.

Można również powiedzieć, że dzięki jego zaangażowaniu rozśpiewał się Wrocław i cala Polska, jest on bowiem autorem programu rozwoju chórów szkolnych „Śpiewający Wrocław" i „Śpiewająca Polska" oraz nauki rodzinnego muzykowania „Pośpiewaj mi mamo, pośpiewaj mi tato".

W 2005 roku Andrzej Kosendiak został dyrektorem Filharmonii Wrocławskiej i Międzynarodowego Festiwalu „Wratislavia Cantans". Od tej chwili datuje się najlepszy okres w historii tych dwóch instytucji. Nowy dyrektor dokonał wielu zmian, przekształcając Filharmonię oraz festiwal w liczące się na międzynarodowej arenie marki artystyczne. Jedną z jego kluczowych decyzji dla rozwoju tych instytucji było zatrudnienie młodych, znakomicie wykształconych instrumentalistów bądź uznanych dyrygentów, czy kierowników artystycznych. Wśród nich wielu jest obcokrajowców, dzięki czemu wrocławska orkiestra zyskała nie tylko inne spojrzenie na muzykę, którą wykonuje, ale także pozyskała nowe kontakty. Przez lata pracy Andrzej Kosendiak, jako dyrektor Filharmonii, a dziś Narodowego Forum Muzyki, szczególnie dbał o ten „największy instrument" jakim jest orkiestra symfoniczna. Dlatego dziś śmiało

durch die Initiative von Andrzej Kosendiak entstanden, so z. B. der Chor des Nationalen Musikforums sowie das Breslauer Barockorchester. Sie geben weltweit Konzerte und mit ihren internationalen Erfolgen sind sie das beste Aushängeschild der Kultur Schlesiens.

Man kann auch sagen, dass dank des Engagements von Andrzej Kosendiak Breslau und ganz Polen in einen gemeinsamen Gesang einstimmten, denn er ist Autor eines Programms für die Entwicklung der Schulchöre „Singendes Breslau" und „Singendes Polen", sowie eines für Familienmusik „Mama, Papa, singt mir vor"

Im Jahre 2005 übernahm Andrzej Kosendiak die Leitung der Breslauer Philharmonie sowie des Internationalen Festivals „Wratislavia Cantans". Damit begann auch die beste Zeit in der Geschichte der beiden Institutionen. Der neue Direktor führte viele Änderungen ein und gestaltete die Philharmonie und das Festival jeweils zu international bekannten Labels um. Eine seiner hierfür entscheidenden Maßnahmen war es, junge, hervorragend ausgebildete Instrumentalmusiker und angesehene Dirigenten sowie künstlerische Leiter zu engagieren. Viele von ihnen kamen aus dem Ausland, dank dessen entwickelte das Breslauer Orchester nicht nur einen erweiterten Blick auf die Musik im eigenen Repertoire, sondern gewann auch neue Kontakte. Während all dieser Arbeitsjahre kümmerte sich Andrzej Kosendiak, als Philharmonieleiter, und später auch als Leiter des Nationalen Musikforums, ganz besonders um das „größte aller Instrumente", das Sinfonieorchester. Deswegen kann man getrost sagen, dass breslauer Musiker zur Extraklasse der Musikszene gehören, genauso wie ihre Kollegen, die in Wiener, Londoner, Berliner oder Pariser Orchestern spielen.

2015 meisterte Andrzej Kosendiak trotz vieler Widrigkeiten die Umgestaltung der Breslauer Philharmonie

można powiedzieć, że wrocławscy muzycy są w europejskiej ekstraklasie, do której należą orkiestry Wiednia, Londynu, Berlina czy Paryża.

W 2015 roku Andrzej Kosendiak, mimo wielu trudności napotkanych po drodze, doprowadził do przekształcenia Filharmonii Wrocławskiej i Międzynarodowego Festiwalu „Wratislavia Cantans" w jedną nowoczesną instytucję – Narodowe Forum Muzyki im. Witolda Lutosławskiego we Wrocławiu. Okazały gmach ulokowany na dawnym forum królewskim, w sąsiedztwie Opery Wrocławskiej i Pałacu Królewskiego, mieści cztery sale koncertowe, w tym główną z prawie 2 tys. miejsc. Dziś ta największa instytucja muzyczna w Polsce to wizytówka Wrocławia, miejsce wielu artystycznych spotkań i projektów edukacyjnych. Można w niej posłuchać bardzo różnych gatunków muzyki, nie tylko klasycznej, ale także jazzu, etno, czy elektronicznej. Obok koncertów z tradycyjnym repertuarem klasycznym odbywają się tu także prezentacje muzyki filmowej czy z gier komputerowych. Najznamienitsze orkiestry, zespoły i muzycy zabiegają o koncerty w tym miejscu, a polska, niemiecka i czeska publiczność zapełnia sale do ostatniego miejsca. Przy Narodowym Forum Muzyki działa również studio nagrań, bowiem jest także Andrzej Kosendiak pomysłodawcą i kierownikiem artystycznym projektu nagrania dzieł wszystkich Witolda Lutosławskiego oraz cyklu wydawnictw płytowych „1000 lat muzyki we Wrocławiu", prezentującego muzyczne dziedzictwo miasta. Ostatnio dyrektor Kosendiak podjął się uzupełnienia największej sali Narodowego Forum Muzyki o monumentalne organy.

Nie sposób wymienić wszystkich zasług Andrzeja Kosendiaka, jakie położył on dla rozwoju śląskiej kultury i jej popularyzacji na międzynarodowej arenie. Dziś za te dokonania wręczamy mu Nagrodę Kulturalną Śląska Kraju Związkowego Dolnej Saksonii, honorującą osoby wybitne, które wnoszą bezcenny wkład zarówno w kulturę lokalną jak i międzynarodową. Tym samym Andrzej Kosendiak dołączył do grona innych wielkich muzyków – laureatów tego wyróżnienia. W 1995 roku tę samą nagrodę otrzymał, urodzony w Brzegu Honorowy Obywatel Wrocławia, Kurt Mazur, który wspierał budowę Narodowego Forum Muzyki. Na pół roku przed śmiercią w 2015 roku oglądał salę koncertową w Forum. Inny laureat nagrody z 2000 roku, Christoph Eschenbach, poprowadził koncert w Narodowym Forum Muzyki w 2016 roku i odsłonił też pamiątkową płytę ze swoim nazwiskiem, pierwszą we wrocławskiej Alei Gwiazd. W ten sposób dwóch wybitnych dyrygentów, między innymi dzięki Andrzejowi Kosendiakowi, powróciło do Wrocławia.

W imieniu członków jury i swoim chciałbym podziękować dyrektorowi Andrzejowi Kosendiakowi, że nieustannie odkrywa przed nami świat muzycznych historii i artystycznych inspiracji.

Dr Maciej Łagiewski
dyrektor Muzeum Miejskiego Wrocławia

und des Internationalen Festivals „Wratislavia Cantans" in eine gemeinsame moderne Musikinstitution – das Nationale Musikforum Witold Lutosławski in Breslau. Das eindrucksvolle Gebäude beherbergt vier Konzertsäle, darunter den Hauptsaal mit fast zweitausend Sitzplätzen. Heute ist diese größte Musikinstitution in Polen das Aushängeschild Breslaus, der Ort vieler künstlerischer Begegnungen und Bildungsprojekte. Hier bekommt man sehr unterschiedliche Musikrichtungen zu hören, nicht nur klassische, sondern auch Jazz-, Ethno- sowie elektronische Musik. Neben Konzerten des klassischen Repertoires finden hier auch Vorführungen von Filmmusik oder Musik aus Computerspielen statt. Die bedeutendsten Orchester, Ensembles und Musiker bemühen sich um Konzertauftritte an diesem Ort, und das Publikum aus Polen, Deutschland und Tschechien füllt die Konzerträume bis zum letzten Platz. Zu dem Nationalen Musikforum gehört inzwischen auch ein Aufnahmestudio. Denn Andrzej Kosendiak ist nämlich noch Ideengeber und künstlerischer Leiter eines weiteren Projektes, in dessen Rahmen sämtliche Werke von Witold Lutosławski aufgenommen werden sollen, und darüber hinaus auch eine CD-Reihe „1000 Jahre Musik in Breslau" entstehen soll. Kürzlich nahm sich der Forumsleiter auch vor, die Ausstattung des größten Konzertraumes durch eine imposante Orgel zu ergänzen.

Es ist nicht möglich, alle Verdienste Andrzej Kosendiaks, die er für die Entwicklung und Verbreitung der Kultur Schlesiens auf ider nternationalen Bühne erzielte, aufzuzählen. Heute verleihen wir ihm in Anerkennung dieser Leistung den Kulturpreis Schlesien des Landes Niedersachsen, mit dem außergewöhnliche Persönlichkeiten gewürdigt werden, die einen unschätzbaren Beitrag zur Entwicklung sowohl lokaler, als auch internationaler Kultur geleistet haben. Damit schließt sich Andrzej Kosendiak dem Kreis großer Musiker an, die bereits Preisträger dieser Auszeichnung sind. Denselben Preis erhielt 1995 der in Brieg geborene Ehrenbürger Breslaus, Kurt Mazur, der übrigens auch den Aufbau des Nationalen Musikforums unterstützte. Noch ein halbes Jahr vor seinem Tod im Jahre 2015 besichtigte er den Konzertraum des Forums. Ein anderer Preisträger aus dem Jahr 2000, Christoph Eschenbach, leitete 2016 ein Konzert im Musikforum und enthüllte auch eine Gedenktafel mit seinem Namen, die erste in der Breslauer Allee der Stars. Auf diese Weise, und auch das ist zum Teil Andrzej Kosendiak zu verdanken, kamen zwei hervorragende Dirigenten nach Breslau zurück.

Im Namen der Jury und in meinem eigenen möchte ich mich bei Direktor Andrzej Kosendiak dafür bedanken, dass er fortwährend die Welt der musikalischen Narration und künstlerischen Inspiration für uns zugänglich macht.

Dr. Maciej Łagiewski
Direktor des Städtischen Museums in Breslau

PODZIĘKOWANIE

Pragnę bardzo podziękować za uhonorowanie mnie prestiżową Nagrodą Kulturalną Śląska 2018. Jestem zaszczycony, że mogłem znaleźć się wśród znamienitego grona laureatów tego wyróżnienia.

Od początku pracy nad koncepcją Narodowego Forum Muzyki było jasne, że obiekt, którego nazwa odwołuje się do antycznej idei forum, musi być miejscem dialogu, współpracy i twórczej konfrontacji artystów reprezentujących rozmaite nurty sztuki i pochodzących z różnych kręgów kulturowych. Obserwując zróżnicowaną publiczność przychodzącą do NFM, widzę, że udało nam się stworzyć przestrzeń spotkania dla ludzi o różnorodnych upodobaniach, przyzwyczajeniach, potrzebach. A wspólne przeżywanie muzyki jest doświadczeniem, które, choć na chwilę, łączy wszystkich.

DANKSAGUNG

Ich bedanke mich sehr für die Würdigung mit dem prestigeträchtigen Kulturpreis Schlesien des Landes Niedersachsen 2018. Ich fühle mich geehrt, zum Kreis der namhaften Preisträger dieser Auszeichnung zu gehören.

Seit Beginn meiner Arbeit am Konzept des Nationalen Musikforums war es für mich klar, dass diese Einrichtung, deren Name an die Idee des antiken Forums anknüpft, unbedingt zu einem Ort des Dialogs, der Zusammenarbeit und der kreativen Auseinandersetzung von Künstlern werden soll, die unterschiedliche Kunstrichtungen vertreten und aus verschiedenen Kulturkreisen kommen. Wenn ich das verschiedenartige Publikum, welches das Forum aufsucht, betrachte, sehe ich, dass es uns gelungen ist, einen Begegnungsraum für Menschen mit unterschiedlichen Vorlieben, Gewohnheiten und Bedürfnissen zu schaffen. Und das gemeinsame Musikerlebnis ist eine Erfahrung, die – wenn auch nur für eine Weile – alle verbindet.

Selbstverständlich war es auch, dass die in Breslau gelegene Einrichtung ganz Polen, wie auch der europäischen Makroregion dienen sollte. Den Kulturpreis, den ich mit Freude entgegennehme, erlaube ich mir als Anerkennung und als Erfolg unserer Idee zu betrachten. Die Errichtung eines prächtigen Gebäudes wird natürlich erst dadurch zu einem sinnvollen Vorhaben, wenn wir gleichzeitig dafür sorgen, den Niederschlesiern eine aktive Teilhabe am Kulturleben zu ermöglichen. In unserem Fokus stehen hierbei pädagogische Kinder-

Również oczywistym było, że zlokalizowany we Wrocławiu obiekt musi służyć całej Polsce, a także europejskiemu makroregionowi. Nagrodę, którą mam przyjemność odbierać, pozwolę sobie uznać za potwierdzenie powodzenia naszej idei. Samo zbudowanie wspaniałego gmachu nie miałoby sensu, gdybyśmy jednocześnie nie zadbali o stworzenie Dolnoślązakom możliwości aktywnego uczestnictwa w życiu kulturalnym. Naszym oczkiem w głowie są projekty edukacyjne dla dzieci i młodzieży, a także programy ułatwiające artystom jak najlepszy start zawodowy.

Bardzo się cieszę, że wraz z artystami NFM nagrywamy i prezentujemy muzykę związaną ze Śląskiem – dzieła tutejszych kompozytorów, utwory z zachowanych tu manuskryptów i starodruków, twórczość związaną z miejscami czy osobami z Dolnego Śląska. Naszym obowiązkiem jest zgłębianie i popularyzacja tradycji różnych narodów, wyznań i grup etnicznych zamieszkujących ten region.

Dziękuję, że docenili Państwo wkład Narodowego Forum Muzyki w rozwój Śląska i w rozszerzanie współpracy międzynarodowej regionu. Na działalność tego wrocławskiego centrum kulturalnego składa się praca bardzo wielu osób i jestem przekonany, że każda nagroda, wręczana na moje ręce, jest wyróżnieniem dla wszystkich niezwykłych ludzi tworzących z pasją naszą przestrzeń dla piękna.

Andrzej Kosendiak

und Jugendprojekte, sowie Programme, die Künstlern Unterstützung für den bestmöglichen Start ins Berufsleben bieten.

Es freut mich sehr, dass wir gemeinsam mit Künstlern des Nationalen Musikforums Musik, die eine Verbindung zu Schlesien hat, aufnehmen und darbieten können: Werke hiesiger Komponisten, Musikstücke aus erhaltenen Manuskripten und alten Druckschriften, Werke, die eine Verbindung zu Orten oder zu Menschen Niederschlesiens aufweisen. Es ist unsere Pflicht, die Tradition von verschiedenen in Niederschlesien lebenden Nationen, Konfessionen und ethnischen Gruppen zu vertiefen und zu popularisieren.

Für die Anerkennung des Beitrages des Nationalen Musikforums zur Fortentwicklung Schlesiens und zur Erweiterung der internationalen Arbeit der Region bedanke ich mich herzlich. Zum Betrieb dieses Breslauer Kulturzentrums leisten viele Menschen ihren Beitrag und ich bin überzeugt, dass jeder Preis, den ich entgegennehme, eine Auszeichnung für diese hervorragenden Menschen darstellt, die mit Leidenschaft unseren gemeinsamen schöngeistigen Raum gestalten.

Andrzej Kosendiak

JOACHIM BAHLCKE

Joachim Bahlcke

Die intellektuellen und politischen Debatten der 1980er Jahre in Budapest, Prag und Warschau, in denen es um die Identität und Kontinuität Mitteleuropas ging, prägten den aus Niedersachsen gebürtigen Historiker Professor Dr. Joachim Bahlcke nachhaltig. Im Vorwort seines ersten Buches von 1994 findet sich der aufschlussreiche Satz: „In der Mitte Europas werden nicht nur politische Systeme entkrampft, sondern auch unmittelbare Nachbarschaften belebt, alte regionale Bindungen geknüpft und vergessene Gemeinsamkeiten wiederentdeckt.“ Die Erfahrungen jener Umbruchszeit spiegeln sich auch in seinen Arbeiten zur Kultur und Geschichte Schlesiens wider.

Debaty intelektualne i polityczne lat 1980-tych w Budapeszcie, Pradze i Warszawie, dotyczące tożsamości i ciągłości Europy Środkowej, wywarły trwały wpływ na pochodzącego z Dolnej Saksonii historyka profesora dra Joachima Bahlckego. W przedmowie do jego pierwszej książki z 1994 roku znajdujemy znamienne zdanie: „W centrum Europy dochodzi nie tylko do osłabienia systemów politycznych, ale także odżywają bezpośrednie sąsiedztwa, odradzają się dawne regionalne powiązania i wydobywane jest z zapomnienia to, co łączy.” Doświadczenia tamtego czasu przełomu znajdują odzwierciedlenie także w pracach laureata na temat kultury i historii Śląska.

JOACHIM BAHLCKE

1963	geboren am 29. September in Göttingen	1963	urodzony 29. września w Getyndze
1982	Abitur in Hannoversch Münden	1982	matura w Hannoversch Münden
1982-84	Soldat auf Zeit bei der Deutschen Bundesmarine	1982-84	żołnierz zawodowy w Marynarce Wojennej
1984-92	Studium der Philosophie, der Osteuropäischen und Neueren Geschichte in Trier, Freiburg im Breisgau, Wien und Prag	1984-92	studia filozofii, historii Europy Wschodniej i historii nowożytnej w Trewirze, Fryburgu Bryzgowijskim, Wiedniu i Pradze
1993	Promotion an der Universität Freiburg im Breisgau	1993	doktorat na Uniwersytecie we Fryburgu Bryzgowijskim
1993-02	Wissenschaftlicher Mitarbeiter an Forschungsinstituten der historischen Ostmitteleuropaforschung in Berlin und Leipzig	1993-02	pracownik naukowy kilku instytutów badawczych w Berlinie i Lipsku, w zakresie historii Europy Środkowowschodniej
2002	Habilitation an der Universität Leipzig	2002	habilitacja na Uniwersytecie w Lipsku
2002-03	Professur für Geschichte Ostmitteleuropas an der Universität Erfurt	2002-03	profesor historii Europy Środkowowschodniej na Uniwersytecie w Erfurcie
s. 2003	Lehrstuhl für Geschichte der Frühen Neuzeit an der Universität Stuttgart	od 2003	profesor historii nowożytnej na Uniwersytecie w Stuttgarcie
s. 2013	Erster Vorsitzender der Historischen Kommission für Schlesien	od 2013	przewodniczący Komisji Historycznej dla Śląska

Verschiedene Stipendien (u.a. Deutscher Akademischer Austauschdienst, Kant-Stipendium) und Auszeichnungen (u.a. Wissenschaftspreis des Ostdeutschen Kulturrats, František Palacký-Medaille für Verdienste in den Geschichtswissenschaften durch die Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik). Mitgliedschaft in zahlreichen wissenschaftlichen Vereinigungen und Kommissionen.

Liczne stypendia (m.in. Deutscher Akademischer Austauschdienst, Kant-Stipendium) i wyróżnienia (m.in. Nagroda Naukowa przyznana przez Ostdeutscher Kulturrat, Medal Františka Palacký'ego za zasługi w dziedzinie nauk historycznych, przyznany przez Akademię Nauk Republiki Czeskiej), członkostwo w wielu stowarzyszeniach i komisjach naukowych.

Eine Aufnahme aus der Kindheit des Preisträgers, der 1963 im südniedersächsischen Göttingen geboren wurde.
Zdjęcie z okresu dzieciństwa laureata, urodzonego w 1963 roku w Getyndze, w południowej części Dolnej Saksonii.

Überreichung der František Palacký-Medaille für Verdienste in den Geschichtswissenschaften durch die Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik in Prag 2011. Wręczenie Medalu Františka Palacký'ego za zasługi w dziedzinie nauk historycznych w Pradze w 2011 roku, przyznanego przez Akademię Nauk Republiki Czeskiej.

LAUDATIO

Heute wird mir die ehrenvolle Aufgabe zuteil, die Laudatio für den diesjährigen Preisträger des Kulturpreises Schlesien des Landes Niedersachsen, Herrn Professor Joachim Bahlcke, vorzutragen, einen hervorragenden Wissenschaftler und außergewöhnlich aufrechten Menschen, der sich unermüdlich für die vielseitige internationale Arbeit einsetzt, frei von jeglichen Vorurteilen und politischen Zielen. Mit großer Freude erfüllt mich auch die Tatsache, dass ich diese Worte hier in Liegnitz sprechen darf, wo ich Joachim Bahlcke im Rahmen zweier wichtiger internationaler Konferenzen begegnete: „Das Erbe der Reformation in den Fürstentümern Liegnitz und Brieg", 2005 von mir organisiert, und „Die Reformierten in Schlesien. Vom 16. Jahrhundert bis zur Altpreußischen Union von 1817", die Joachim Bahlcke und Irene Dingel 2013 veranstalteten. Noch wichtiger war sicherlich unsere Zusammenarbeit bei der Organisation der großen Ausstellung „Ritter der Freiheit, Hüter des Rechts" im Kupfermuseum in Liegnitz im Jahr 2014, mit der das polnisch-deutsche Forschungsprojekt „Szlachta na Śląsku / Adel in Schlesien" seinen Abschluss fand.

Kennengelernt haben wir uns allerdings viel früher. 1994 stellte uns in Berlin Professor Heinz Schilling, einer der führenden Frühneuzeithistoriker in Deutschland, einander vor. Joachim Bahlcke hatte gerade seine Dissertation „Regionalismus und Staats-

LAUDACJA

Przypadło mi dziś w udziale zaszczytne zadanie prezentacji tegorocznego laureata Nagrody Kulturalnej Śląska Kraju Dolnej Saksonii – profesora Joachima Bahlckego, wybitnego uczonego, a jednocześnie niezwykle prawego człowieka, niestrudzonego rzecznika wszechstronnej współpracy miedzynarodowej, wolnej od historycznych resentymentów i politycznych celów. Głęboką radością napawa mnie przy tym fakt wygłaszania tych słów właśnie w Legnicy, gdzie miałem okazję spotykać się z Joachimem Bahlckem w ramach dwóch ważnych międzynarodowych konferencji: „Dziedzictwo reformacji w księstwie legnicko-brzeskim", zorganizowanej przeze mnie w roku 2005, oraz „Ewangelicy reformowani na Śląsku od XVI wieku do Unii Pruskiej 1817", zorganizowanej przez Joachima Bahlckego i Irenę Dingel w roku 2013. Jeszcze ważniejsza była z pewnością nasza współpraca przy organizacji wielkiej wystawy „Rycerze wolności, strażnicy praw" w Muzeum Miedzi w Legnicy w 2014 roku, która zakończyła polsko-niemiecki projekt badawczy „Szlachta na Śląsku / Adel in Schlesien".

Moja znajomość z Joachimem Bahlckem wykracza oczywiście daleko poza wspomniane spotkanie w Legnicy w 2005 roku. Poznaliśmy się o wiele wcześniej – w 1994 roku, a przedstawił nas sobie w Berlinie wybitny niemiecki historyk czasów nowożytnych – Heinz Schilling. Joachim Bahlcke był wówczas rok po promocji doktorskiej, uzyskanej na Uniwersytecie we Fryburgu Bryzgowijskim pod kierunkiem profesora Gottfrieda Schramma. Tytuł dysertacji brzmiał: „Konflikt regionalizmu i dążeń do integracji państwa. Kraje Korony Czeskiej w pierwszym stuleciu panowania Habsburgów (1526–1619)". Rozprawa ta wytyczała przyszłe główne kierunki zainteresowań badawczych młodego uczonego: historia społeczna, polityczna i ustrojowa czasów nowożytnych, ze szczególnym uwzględnieniem krajów Europy Środkowowschodniej. Kierunki te miały się z czasem poszerzać, obejmując – na przykład – problematykę wyznaniową, a także pogłębiać, gdyż spośród wszystkich krajów Europy Środkowowschodniej w centrum zainteresowania Bahlckego stanął wkrótce „Śląsk i Ślązacy" – „Schlesien und die Schlesier". Taki tytuł nosiła pierwsza jego książka poświęcona dziejom Śląska, wydana w Monachium w 1996 roku. Już w 2001 roku ukazał się jej polski przekład, co przyczyniło się niewątpliwie do zainteresowania twórczością Bahlckego w polskich kręgach opiniotwórczych.

Przez pierwsze lata po doktoracie Joachim Bahlcke związany był z Centrum Badań Humanistycznych nad Historią i Kulturą Europy Środkowowschodniej (GWZO), początkowo w Berlinie, a następnie od 1995 roku w Lipsku. Należał z pewnością do najbardziej aktywnych pracowników tej instytucji, w sposób modelowy wypełniając jej misję. Wtedy też zaczęły się nasze bezpośrednie kontakty naukowe.

Als Maat auf dem Schulschiff „Deutschland“ – dritter von links – während der zweijährigen Dienstzeit bei der Deutschen Bundesmarine.
Jako mat na okręcie szkolnym „Deutschland“ – trzeci z lewej – podczas dwuletniej służby wojskowej w Marynarce Wojennej.

integration im Widerstreit. Die Länder der Böhmischen Krone im ersten Jahrhundert der Habsburgerherrschaft (1526-1619)“ bei Professor Gottfried Schramm in Freiburg i. Br. abgeschlossen. Schon dieses Werk zeigte die vorrangigen Interessen des jungen Forschers: die Gesellschafts-, Politik- und Verfassungsgeschichte in Ostmitteleuropa. Diese Schwerpunkte wurden mit der Zeit erweitert, besonders um Fragen der Religions- und Kirchengeschichte. Räumlich rückte dabei Schlesien immer stärker in den Vordergrund. „Schlesien und die Schlesier“ – so lautete der Titel seines ersten Buches zur Geschichte des Oderlandes. Von dem 1996 in München publizierten Werk erschien 2001 eine polnische Übersetzung, die dazu beitrug, dass der Autor auch in den Fachkreisen Polens immer größere Aufmerksamkeit fand.

Nach seiner Promotion war Joachim Bahlcke mehrere Jahre am Geisteswissenschaftlichen Zentrum Geschichte und Kultur Ostmitteleuropas (GWZO) tätig, zuerst in Berlin, ab 1995 dann in Leipzig. Dort gehörte er zu den aktivsten Mitarbeitern und erfüllte geradezu vorbildlich die Mission des Instituts. In dieser Zeit begannen auch unsere direkten wissenschaftlichen Kontakte. Dank der Teilnahme an mehreren von ihm organisierten Konferenzen konnte ich mir ein Bild von seinen organisatorischen Fähigkeiten machen, die neben seinen großen wissenschaftlichen Kompetenzen den weiteren Werdegang begünstigten. Mit der Studie „Ungarischer Episkopat und österreichische Monarchie. Von einer Partnerschaft zur Konfrontation (1686-1790)“ wurde Joachim Bahlcke schließlich

Uczestnicząc w organizowanych przez Bahlckego konferencjach miałem okazję wyrobić sobie pogląd na temat jego zdolności organizacyjnych, które z pewnością sprzyjały – niezależnie od wysokich kompetencji merytorycznych – jego dalszej karierze. Nabrała ona tempa w roku 2002, po pomyślnie przeprowadzonej habilitacji z zakresu historii na Uniwersytecie w Lipsku. Podstawą przewodu habilitacyjnego była rozprawa „Episkopat węgierski i monarchia habsburska. Od partnerstwa do konfrontacji (1686-1790)“. Bahlcke po raz kolejny pokazał w niej, że nie boi sie wielkich wyzwań, że sięganie po tematy trudne, mało dotąd zbadane, jest powinnością każdego ambitnego historyka.

Uzyskanie samodzielności naukowej zaowocowało najpierw profesurą historii nowożytnej na Uniwersytecie w Erfurcie w 2002 roku, ale już rok później przypadła Joachimowi Bahlckemu w udziale znacznie bardziej prestiżowa profesura na Uniwersytecie w Stuttgarcie. Jako następcy Norberta Conradsa przyszło mu zatem kontynuować zarówno „Projekt Badawczy Historia Śląska“, jak i serię wydawniczą „Nowe Badania nad Historią Śląska“. W ciągu stosunkowo krótkiego czasu skupił Bahlcke wokół siebie grono zdolnych studentów, których przekonał do podjęcia intensywnych badań nad dziejami Śląska i całej Europy Środkowowschodniej.

Kształcąc młode kadry, publikował liczne artykuły i książki, organizował ważne konferencje naukowe i wystawy. To głównie za jego i innych młodych naukowców sprawą dokonała się w środowisku niemieckich badaczy historii Śląska wielka zmiana pokoleniowa. Zaczęli oni odgrywać coraz większą rolę w utworzonej w 1921 roku we Wrocławiu Historycznej Komisji dla Śląska. W 2013 roku, na posiedzeniu Historycznej Komisji dla Śląska, odbytym właśnie tu, w Legnicy, Joachim Bahlcke został wybrany jej przewodniczącym. Od tego czasu wydatnie poprawiła się organizacja pracy Komisji, a jej naukowy dorobek znacznie wzrósł. Z uczestnictwa kolegów z Polski i Czech rozwinęło się prawdziwe partnerstwo.

Profesor Bahlcke jest wielkim promotorem tego ponadgranicznego partnerstwa. Przez 24 lata naszej znajomości czytałem wiele jego artykułów i książek, słuchałem wielu jego wykładów, uczestniczyłem w wielu dyskusjach z jego udziałem. Nigdy nie powstało we mnie wrażenie, że jego myślenie o Śląsku i Polsce wynika z jakiejś politycznej kalkulacji, że w jakikolwiek sposób przyczynia się on do utrwalania postawy zwanej „kiczem pojednania“. Jego starania o odcięcie się od „pruskiej“ tradycji historiograficznej miały znacznie szerszy wymiar i nie sprowadzały się tylko do nowego spojrzenia na stosunki polsko-niemieckie.

Joachim Bahlcke jest już od kilkunastu lat obecny na polskim rynku wydawniczym. Przetłumaczone zostały na język polski jego książki o historii Śląska i Górnych Łużyc, niedawno ukazał się zbiór jego artykułów poświęconych problematyce wyznaniowej w Europie Środkowowschodniej. Wielką radość sprawił

2002 an der Universität Leipzig habilitiert. Mit dieser Abhandlung bewies er zum wiederholten Mal, dass er nicht vor großen Herausforderungen zurückschreckt und die Aufnahme von schwierigen, wenig erforschten Themen als ein Muss für einen ambitionierten Historiker versteht.

Der ersten Berufung auf die Professur für Geschichte Ostmitteleuropas an die Universität Erfurt 2002 schloss sich nur ein Jahr später eine zweite auf den wesentlich prestigeträchtigeren Lehrstuhl für Geschichte der Frühen Neuzeit an der Universität Stuttgart an. Als Nachfolger von Professor Norbert Conrads übernahm Joachim Bahlcke zugleich die Leitung des „Projektbereichs Schlesische Geschichte“ sowie die Herausgabe der Publikationsreihe „Neue Forschungen zur Schlesischen Geschichte“. Innerhalb kurzer Zeit versammelte der neue Lehrstuhlinhaber einen Kreis begabter Studenten um sich, die sich Einzelfragen der Geschichte Schlesiens und des gesamten ostmitteleuropäischen Raumes widmeten.

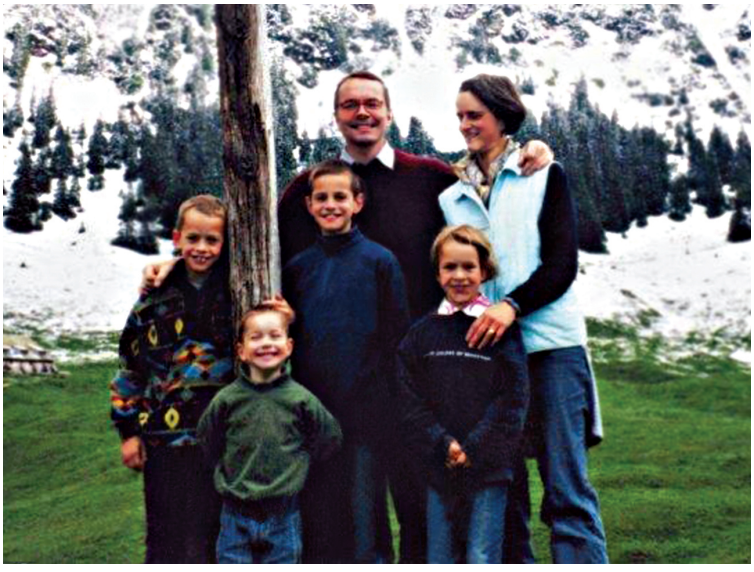
Neben der Ausbildung von Nachwuchswissenschaftlern veröffentlichte Professor Bahlcke zahlreiche Bücher und Artikel, organisierte wissenschaftliche Konferenzen und brachte mehrere kulturhistorische Ausstellungen auf den Weg. Ihm und anderen jüngeren Wissenschaftlern ist es zu verdanken, dass sich in der deutschen Schlesienforschung ein nachhaltiger Generationswechsel vollzog. Eine wichtige Rolle spielte dabei das Engagement in der 1921 in Breslau gegründeten Historischen Kommission für Schlesien. 2013 wurde Professor Bahlcke auf einer Mitgliederversammlung hier in Liegnitz zum neuen Vorsitzenden der Historischen Kommission gewählt. Seitdem ist die Arbeitsorganisation der Kommission wesentlich effizienter geworden, ihr wissenschaftlicher Ertrag ist erheblich gewachsen. Aus der Mitgliedschaft von Kollegen aus Polen und Tschechien ist eine echte Partnerschaft geworden.

Professor Bahlcke ist ein großer Förderer dieser länderübergreifenden Partnerschaft. In der Zeit unserer vierundzwanzigjährigen Bekanntschaft habe ich viele seiner Bücher und Beiträge gelesen, zahlreiche Vorträge gehört und viele Diskussionsrunden mit ihm als Teilnehmer erlebt. Niemals erweckte er in mir den Eindruck, dass sein Denken über Schlesien und Polen aus einem politischen Kalkül resultierte oder dass er in irgendeiner Weise zum Erhalt der Position, die man als „Versöhnungskitsch“ bezeichnet, beitrüge. Sein Bemühen, sich von verzerrenden historiographischen Traditionen der Vergangenheit abzusetzen, hatte eine tiefere Dimension und beschränkte sich keineswegs nur auf Aspekte der deutsch-polnischen Beziehungen.

Professor Bahlcke ist seit mehr als zehn Jahren auf dem polnischen Publikationsmarkt präsent. Seine Bücher über Schlesien und die Oberlausitz wurden ins Polnische übersetzt und erst vor kurzem erschien auch eine Aufsatzsammlung von ihm zur

mi przed laty jego udział w dwóch wielkich projektach wydawniczych, za które byłem odpowiedzialny: „Encyklopedii Wrocławia“, opublikowanej po raz pierwszy w roku 2000, a po raz trzeci – w roku 2006, oraz tomie II „Księgi Pamiątkowej Jubileuszu 200-lecia utworzenia Państwowego Uniwersytetu we Wrocławiu“, opublikowanym w roku 2013. Na potrzeby drugiego z wymienionych dzieł napisał on rozdział o naukach historycznych na Uniwersytecie Wrocławskim w latach 1811-1945.

Nie sposób na koniec pominąć najważniejszego chyba dokonania Joachima Bahlckego w Polsce, a mianowicie „Historii Górnego Śląska“, wydanej w 2011 roku wspólnie z profesorami Ryszardem Kaczmarkiem z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach i Danem Gawreckim ze Śląskiego Uniwersytetu w Opawie, która w 2015 roku wydana została także w j. niemieckim. Idea wspólnej, polsko-czesko-niemieckiej, historii Górnego Śląska powstała już wcześniej, jednak przez długi czas nikt nie był w stanie wcielić jej w życie. Udało się to dopiero Joachimowi Bahlckemu, który nadał całemu projektowi nowy impuls, doprowadzając dzieło – w zgodnej współpracy z polskimi i czeskimi partnerami – do szczęśliwego końca. Wymagało to przezwyciężenia wielu uprzedzeń i mitów, ostrożnego stąpania po licznych polach minowych wspólnej historii. Dla omówienia najbardziej kontrowersyjnych z niemieckiego i polskiego punktu widzenia epizodów w dziejach Górnego Śląska przyjęto zasadę „narracji równoległej“. Jako recenzentowi wydawniczemu tej książki wydało mi się to podejściem bardzo uczciwym, uznającym odmienną wrażliwość zainteresowanych stron.

Joachim und Christiane Bahlcke mit ihren vier Kindern Barnim, Jesko, Malwine und Reimar im Winter 2007, damals noch ohne Hündin Kara.
Joachim i Christine Bahlcke oraz czwórka ich dzieci: Barnim, Jesko, Malwine i Reimar zimą 2007 roku, wówczas jeszcze bez suczki Kary.

konfessionellen Vielfalt Ostmitteleuropas in polnischer Sprache. Eine besondere Freude bereitete mir vor einigen Jahren seine Beteiligung an zwei großen Publikationsprojekten, für die ich selbst verantwortlich war: an der „Breslau-Enzyklopädie“, die 2000 zum ersten und 2006 bereits zum dritten Mal herausgegeben wurde, sowie am zweiten Band des Gedenkbuches zum 200. Jubiläum der Gründung der Staatlichen Universität Breslau, das 2013 erschien. Für das zuletzt genannte Werk verfasste Professor Bahlcke ein Kapitel zum Thema Historische Wissenschaften an der Universität Breslau in den Jahren 1811–1945.

Das wohl wichtigste Werk von Professor Bahlcke, das zur Geschichte des Oderlandes in Polen erschien, ist die „Geschichte Oberschlesiens“, die er 2011 gemeinsam mit Professor Ryszard Kaczmarek von der Schlesischen Universität in Kattowitz und Professor Dan Gawrecki von der Schlesischen Universität in Troppau herausgab und die seit 2015 auch auf Deutsch vorliegt. Erste Überlegungen, die polnisch-deutsch-tschechische Geschichte Oberschlesiens gemeinsam zu behandeln, gab es zwar schon früher, doch war lange Zeit niemand in der Lage, diese in die Tat umzusetzen. Erst Professor Bahlcke, der dem gesamten Projekt neue Impulse gegeben hat, ist es gelungen, ein solches Vorhaben in harmonischer Zusammenarbeit mit polnischen und tschechischen Partnern zu einem erfolgreichen Abschluss zu bringen. Dies setzte die Überwindung von vielen Vorurteilen und Mythen voraus und erforderte ein sehr geschicktes Vortasten auf zahlreichen Minenfeldern der gemeinsamen Geschichte. Um die, aus polnischer und deutscher Perspektive gesehen, besonders kontroversen Episoden der Geschichte Oberschlesiens zu erörtern, entschied man sich für die Form einer parallelen Darstellung. Als wissenschaftlicher Lektor des Buches empfand ich diese Vorgehensweise als besonders ehrlich, weil dadurch die Sensibilität aller Parteien gewürdigt wurde.

Im Reformationsjahr 2017 schließlich veranstaltete Professor Bahlcke in Kattowitz – zusammen mit der Woiwodschaft Schlesien und dem Institut für Regionale Forschung an der Schlesischen Bibliothek in Kattowitz – die große internationale Konferenz „500 Jahre Reformation in Oberschlesien. Der Einfluss des Protestantismus auf Staat, Gesellschaft und Kultur vom 16. bis zum 20. Jahrhundert“.

Ich bin fest davon überzeugt, dass die Errungenschaften und Verdienste von Professor Joachim Bahlcke nicht hoch genug einzuschätzen sind. Er hat bereits heute viel für die schlesische Geschichte und Kultur und das Ansehen des Landes getan, und er wird dieser Aufgabe auch in Zukunft gewiss weiter nachgehen.

Prof. Dr. Dr. Jan Harasimowicz
Direktor des Universitätsmuseums Breslau

Wreszcie w 2017 roku, w Roku Reformacji, zorganizował profesor Bahlcke w Katowicach, we współpracy z Województwem Śląskim i Instytutem Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej w Katowicach, wielką konferencję międzynarodową „500 lat reformacji na Górnym Śląsku. Wpływ protestantyzmu na państwo, społeczeństwo, kulturę od XVI do XX wieku.”

Jestem głęboko przekonany, że nie można przecenić osiągnięć i zasług profesora Joachima Bahlckego. Zrobił on już wiele dla historii i kultury oraz dla renomy Śląska i z pewnością kontynuował będzie tę misję w przyszłości.

Prof. dr dr Jan Harasimowicz
Dyrektor Muzeum Uniwersytetu Wrocławskiego

Festrede bei der öffentlichen Präsentation der polnischen Ausgabe der „Geschichte Oberschlesiens“ 2011 im Sejmik der Woiwodschaft Schlesien (Schlesisches Parlament) in Kattowitz. Przemówienie podczas publicznej prezentacji polskiego wydania „Historii Górnego Śląska“ w 2011 roku w Sejmiku Województwa Śląskiego w Katowicach.

DANKSAGUNG

Die Auszeichnung mit dem „Kulturpreis Schlesien des Landes Niedersachsen“ ist für einen Historiker, der sich seit nunmehr drei Jahrzehnten mit der Vergangenheit Ostmitteleuropas beschäftigt, eine besondere Ehre. Sie wirft zugleich die Frage auf, wie ein in eben jenem Land, in Niedersachsen, geborenes und aufgewachsenes Kind ohne familiäre Bezüge zum östlichen Europa eigentlich eine so innige Beziehung zu Polen und besonders zur Geschichte und Kultur Schlesiens finden konnte. Als entscheidende Prägung sehe ich im Rückblick die Mitteleuropa-Debatte der 1980er Jahre, jene hitzigen Diskussionen in Warschau, Prag und Budapest, in denen es um die Identität des Raumes zwischen Baltikum und Balkan ging, der sich nicht länger als Osteuropa verstand. Was ich 1994 im Vorwort meines ersten Buches schrieb, war ganz offensichtlich ein tief empfundenes Gefühl, dessen Folgewirkungen – für die betroffenen Gesellschaften, aber auch für das eigene Leben – ich zu jener Zeit noch gar nicht abschätzen konnte: „In der Mitte Europas werden nicht nur politische Systeme entkrampft, sondern auch unmittelbare Nachbarschaften belebt, alte regionale Bindungen geknüpft und vergessene Gemeinsamkeiten wiederentdeckt.“

Der eigene akademische Werdegang hängt mit dieser Zeit des Umbruchs, die allerorts auch eine Zeit des Aufbruchs war, auf das Engste zusammen. Meine Annäherung an Schlesien war allerdings keine direkte, sie führte vielmehr über Wien und Prag, mithin über ältere historische Verbindungslinien und Kontakte. Im Rückblick hatte dies durchaus etwas Befreiendes, denn man konnte das Oderland unvoreingenommener, ohne den heute vorherrschenden Blick auf die deutsch-polnische Kontakt-, aber eben auch Konfliktgeschichte kennenlernen. Nicht das vermeintliche Grenzland, sondern die über lange Jahrhunderte offene und eigenständige Brücken- und Begegnungslandschaft strahlte von Beginn an eine besondere Faszination aus. Daran hat sich im Grundsatz bis zur Gegenwart nichts geändert.

Es fällt allerdings namentlich in Deutschland immer schwerer, diese Begeisterung weiterzugeben und Interesse für die Kultur und Geschichte Schlesiens bei jüngeren Nachwuchswissenschaftlern zu wecken. Das hat gewiss viele Gründe, auch und vor allem außerwissenschaftliche. Umso mehr sind alle Initiativen zu begrüßen, die darauf abzielen, dieses Wissen immer wieder neu weiterzugeben, Begegnungen zu fördern und Kenntnis der Orte zu vermitteln, die im Mittelpunkt so unterschiedlicher Erinnerungen und Erzählungen stehen. Der „Kulturpreis Schlesien des Landes Niedersachsen“ ist eine solche Initiative, deren Bedeutung für diese Vermittlungsaufgabe nicht hoch genug einzuschätzen ist.

Das Ehepaar Joachim und Christiane Bahlcke im Jahr 2018.
Małżeństwo Joachim i Christiane Bahlcke w 2018 roku.

PODZIĘKOWANIE

Wyróżnienie „Nagrodą Kulturalną Śląska Kraju Związkowego Dolnej Saksonii” jest dla historyka, który od trzech dziesięcioleci zajmuje się przeszłością Europy Środkowej i Wschodniej, szczególnym zaszczytem. Jednocześnie prowokuje ono pytanie, w jaki właściwie sposób dziecko urodzone i wychowane w tymże kraju, w Dolnej Saksonii, bez rodzinnych powiązań z Europą Wschodnią, mogło rozwinąć tak bliskie stosunki z Polską, a zwłaszcza z historią i kulturą Śląska. Z perspektywy czasu za decydującą uważam środkowoeuropejską debatę z lat 1980-tych, owe gorące dyskusje w Warszawie, Pradze i Budapeszcie, dotyczące tożsamości regionu pomiędzy Bałtykiem i Bałkanami, który przestał się definiować jako Europa Wschodnia. To, co napisałem w przedmowie do mojej pierwszej książki w 1994 roku, wypływało z głębokiego odczucia, którego konsekwencji – dla zainteresowanych społeczeństw, ale i dla mojego osobistego życia – nie byłem wówczas w stanie w pełni ocenić: „W centrum Europy dochodzi nie tylko do osłabienia systemów politycznych, ale także ożywają bezpośrednie sąsiedztwa, odradzają się dawne regionalne powiązania i wydobywane jest z zapomnienia to, co łączy.”

Moja własna kariera akademicka jest ściśle związana z tym czasem wstrząsów, który był wszędzie również czasem zmian. Przy czym moje zbliżenie ze Śląskiem nie przebiegało drogą bezpośrednią, a prowadziło przez Wiedeń i Pragę, za pośrednictwem dawnych historycznych powiązań i kontaktów. Z perspektywy czasu można stwierdzić, że było w tym coś wyzwalającego, gdyż pozwalało poznać kraj nad Odrą bez wstępnych uprzedzeń, bez dominującego dzisiaj spojrzenia na polsko-niemieckie kontakty w powiązaniu z historią wzajemnych konfliktów. Region postrzegany nie jako rzekome pogranicze, a jako przez długie wieki otwarta i niezależna kraina, będąca pomostem spot-

Der Geschichte eines Raumes und den Schicksalen der ihn gestaltenden Menschen gerecht zu werden, ist für den Historiker eine fortwährende Herausforderung. Die Zahl derjenigen, von denen ich etwas über diese Zusammenhänge lernen durfte und die mir mit ihrem Wissen uneigennützig zur Seite standen, ist groß – und ihnen allen bin ich zu tiefem Dank verpflichtet! Gewidmet ist der mir heute verliehene Kulturpreis den Kollegen und Freunden in Polen und in Tschechien, in der Hoffnung, dass den Begegnungen der letzten Jahrzehnte noch viele weitere folgen mögen.

Joachim Bahlcke

VERÖFFENTLICHUNGEN

Seit 1994 Veröffentlichung von mehr als fünfzig Monographien, Sammelbänden, Editionen und Ausstellungskatalogen zur Geschichte und Kultur Mittel- und Ostmitteleuropas vom 15. bis zum 20. Jahrhundert, zum Teil in polnischer, tschechischer, ungarischer, rumänischer und englischer Sprache. Wichtige jüngere Titel zur Kultur und Geschichte Schlesiens: Kalwinizm i Jednota Braci Czeskich w Europie Środkowej i Środkowo-Wschodniej. Studia na temat społecznego i kulturowego znaczenia wyznania reformowanego w okresie wczesnonowożytnym (2017); Institutionen der Geschichtspflege und Geschichtsschreibung in Schlesien. Von der Aufklärung bis zum Ersten Weltkrieg (Mithg., 2017); Die Reformierten in Schlesien. Vom 16. Jahrhundert bis zur Altpreußischen Union von 1817 (Mithg., 2016); Erinnerungskonkurrenz. Geschichtsschreibung in den böhmischen Ländern vom 16. Jahrhundert bis zur Gegenwart (2016); Gegenkräfte. Studien zur politischen Kultur und Gesellschaftsstruktur Ostmitteleuropas in der Frühen Neuzeit (2015); Geschichte Oberschlesiens. Politik, Wirtschaft und Kultur von den Anfängen bis zur Gegenwart (Mithg., 2015); Geschichte Tschechiens. Vom Mittelalter bis zur Gegenwart (2014); Schlesien und der deutsche Südwesten um 1600. Späthumanismus – reformierte Konfessionalisierung – politische Formierung (Mithg., 2012).

kań, od początku fascynował mnie w szczególny sposób. I pod tym względem w zasadzie nic się do dzisiaj nie zmieniło.

Coraz trudniej jest jednak, zwłaszcza w Niemczech, przekazywać ten entuzjazm i wzbudzać zainteresowanie kulturą i historią Śląska wśród młodszych naukowców. Jest ku temu z pewnością wiele powodów, także, a może nawet przede wszystkim, pozanaukowych. Dlatego tym bardziej cieszą wszelkie inicjatywy, których celem jest dalsze przekazywanie tej wiedzy, wspieranie spotkań i udostępnianie informacji o miejscach znajdujących się w centrum jakże różnorodnych wspomnień i narracji. „Nagroda Kulturalna Śląska Kraju Związkowego Dolnej Saksonii" jest jedną z takich inicjatyw, której wagi dla tego przekazu nie sposób przecenić.

Dać pełne świadectwo historii regionu i losom ludzi, którzy go kształtowali, to nieustające wyzwanie stojące przed historykiem. Liczba tych, od których miałem zaszczyt uczyć się o owych powiązaniach i którzy wspierali mnie bezinteresownie swoją wiedzą, jest wielka – i wszystkim im jestem ogromnie wdzięczny! Otrzymaną dzisiaj Nagrodę dedykuję kolegom i przyjaciołom w Polsce i Czechach w nadziei, że po spotkaniach ostatnich dekad nastąpi jeszcze wiele dalszych.

Joachim Bahlcke

PUBLIKACJE

Od 1994 publikacja ponad pięćdziesięciu monografii, prac zbiorowych, edycji i katalogów wystawowych poświęconych historii Europy Środkowej i Środkowowschodniej od XV do XX wieku, częściowo w języku polskim, czeskim, węgierskim, rumuńskim i angielskim. Ważniejsze najnowsze tytuły dotyczące kultury i historii Śląska to: Kalwinizm i Jednota Braci Czeskich w Europie Środkowej i Środkowo-Wschodniej. Studia na temat społecznego i kulturowego znaczenia wyznania reformowanego w okresie wczesnonowożytnym (2017); Instytucje historii i historiografii na Śląsku. Od Oświecenia do końca I wojny światowej (współwyd., 2017); Ewangelicy reformowani na Śląsku od XVI wieku do Unii Pruskiej 1817 (współwyd., 2016); Konkurencja wspomnień. Historiografia na ziemiach czeskich od XVI w. do współczesności (2016); Siły przeciwstawne. Studia nad kulturą polityczną i społeczną w Europie Środkowowschodniej we wczesnym okresie nowożytnym (2015); Historia Górnego Śląska. Polityka, ekonomia i kultura od początków do współczesności (współwyd., 2015); Historia Czech. Od średniowiecza do współczesności (2014); Śląsk i niemiecki południowy zachód ok. roku 1600. Późny humanizm – reformowana konfesjonalizacja – formacja polityczna (współwyd., 2012).

FUNDACJA DPiO

Naczelnym zadaniem Fundacji Dolina Pałaców i Ogrodów Kotliny Jeleniogórskiej jest ochrona niezwykłego krajobrazu kulturowego południowej części Kotliny Jeleniogórskiej, jego promocja oraz podniesienie rangi obszaru tak bardzo nasyconego budowlami zabytkowymi – szczególnie zamkami, pałacami i dworami. Fundacja realizuje swoją misję głównie przez działania promocyjne, kulturalne, edukacyjne i konserwatorskie.

Die Hauptaufgabe der Stiftung Schlösser und Gärten im Hirschberger Tal ist es, die einzigartige Kulturlandschaft im südlichen Teil des Hirschberger Tals zu schützen, für diesen Landstrich zu werben und die Bedeutung dieses Gebiets zu erhöhen, das so reich an historischen Gebäuden, insbesondere Schlössern, Palästen und Herrenhäusern, ist. Die Stiftung erfüllt ihre Aufgabe hauptsächlich durch Werbe-, Kultur- und Bildungsaktivitäten wie auch Erhaltungsmaßnahmen.

FUNDACJA DOLINA PAŁACÓW I OGRODÓW

2005 powołanie i rejestracja Fundacji DPiO

2006 Pierwsza kampania promocyjna „Doliny Pałaców i Ogrodów”

2007 oznakowanie tablicami drogowymi szlaku „Doliny Pałaców i Ogrodów”

2008 otwarcie Pałacu w Wojanowie i utworzenie tam oddziału Fundacji

2009 pierwsze wystawy zagraniczne poświęcone „Dolinie Pałaców i Ogrodów” organizowane w Berlinie, Görlitz i Wiedniu, wniosek Fundacji o wpis „Doliny Pałaców i Ogrodów” na listę Pomników Historii

2010 zakup folwarku i przejęcie od Skarbu Państwa parku w Bukowcu, pierwsze prace rewitalizacyjne w Bukowcu – odbudowa Pawilonu Herbaciarni oraz wieży widokowej

2011 decyzja Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o wpisie jedenastu rezydencji Kotliny Jeleniogórskiej na listę Pomników Historii, II Kampania promocyjna „Doliny Pałaców i Ogrodów”

2012 folwark w Bukowcu – pracere montowe w budynkach Podkowy i Stodoły, polska prapremiera opery Faust zorganizowana jako widowisko plenerowe na dziedzińcu pałacu w Wojanowie z udziałem ok. 200 artystów

2013 folwark w Bukowcu – odbudowa dawnej stodoły i otwarcie jej pod nazwą Artystycznej Stodoły, adaptacja części budynku dawnego browaru i otwarcie Punktu Informacji Turystycznej oraz biura Fundacji w Bukowcu

2014 Zakończenie dwuletniego projektu polsko-niemieckiego z udziałem kilku partnerów pt. „Szlak parków i ogrodów po obu stronach Nysy”

2015 park w Bukowcu – zakończenie rewitalizacji północnej części parku i rozpoczęcie prac w części południowej, folwark w Bukowcu – konserwacja i otwarcie sali wielofunkcyjnej w Browarze, wystawa o „Dolinie Pałaców i Ogrodów”, prezentowana w gmachu Sejmu RP, wniosek do MKiDN w sprawie wpisu DPIO na listę referencyjną światowego dziedzictwa UNESCO

2016 park w Bukowcu – zakończenie konserwacji południowej części parku, organizacja pierwszych zielonych szkół oraz obozów wolontariackich w Bukowcu

2017 folwark w Bukowcu – rozpoczęcie rewaloryzacji i adaptacji Owczarni na potrzeby Centrum Kulturalno-Edukacyjnego „Ornamental Farm”

2018 park w Bukowcu – rekonstrukcja Domu Rybaka i remont wieży Opactwa, otwarcie wystawy „Tajemniczy Las” w budynku Browaru

Wydarzenia cykliczne:

Concerti Pasquali – od 2009 roku
Festival dell’Arte w Dolinie Pałaców i Ogrodów – od 2012 roku
Międzynarodowe Święto Muzyki w Bukowcu – od 2013 roku
Jesień ze sztuką w Bukowcu – W gościnie u hrabiny von Reden – organizowane wspólnie ze Związkiem Gmin Karkonoskich – od 2014 roku
Narodowe Czytanie – od 2015 roku
Bukowieckie Dumanie – od 2016 roku

Zyklische Ereignisse:

Concerti Pasquali – seit 2009
Festival dell’Arte im Tal der Schlösser und Gärten – seit 2012
Internationales Musikfestival in Buchwald – seit 2013
Herbst mit Kunst in Buchwald – Zu Gast bei Gräfin von Reden – organisiert gemeinsam mit dem Verband der Gemeinden des Riesengebirges – seit 2014
Nationale Lesung – seit 2015
Meditation in Buchwald – seit 2016

STIFTUNG TAL DER SCHLÖSSER UND GÄRTEN

2005 Gründung und Registrierung der Stiftung „Tal der Schlösser und Gärten“

2006 erste Werbekampagne für die Stiftung „Tal der Schlösser und Gärten“

2007 Markierung mit Wegweisern der Route „Tal der Schlösser und Gärten“

2008 Eröffnung des Schlosses Schildau, Gründung der dortigen Abteilung der Stiftung

2009 erste ausländische Ausstellungen in Berlin, Görlitz und Wien, die den „Schlössern und Gärten im Hirschberger Tal“ gewidmet waren, Antrag der Stiftung auf Aufnahme des „Tals der Schlösser und Gärten“ in die Liste der Geschichtsdenkmäler

2010 Erwerb des Gutshofs und Übernahme vom Staat des Parks in Buchwald, erste Revitalisierungsarbeiten – Rekonstruktion des Teehauspavillons und des Aussichtsturms

2011 Entscheidung des Präsidenten der Republik Polen über die Eintragung von elf Residenzen im Hirschberger Tal in die Liste der Geschichtsdenkmäler, zweite Werbekampagne für das „Tal der Schlösser und Gärten“

2012 Gutshof Buchwald – Renovierungsarbeiten in den Gebäuden in Podkowa und Stodoły, die polnische Uraufführung der Oper Faust als Open-Air im Hof des Schlosses Schildau unter Teilnahme von etwa 200 Künstlern

2013 Gutshof Buchwald – Wiederaufbau der ehemaligen Scheune und ihre Eröffnung unter dem Namen Kunstscheune, Umbau eines Teils des Gebäudes der ehemaligen Brauerei und Eröffnung des Fremdenverkehrsamtes und des Büros der Stiftung in Buchwald

2014 Abschluss des zweijährigen polnisch-deutschen Projekts “GartenKulturPfad beiderseits der Neiße“ unter Beteiligung mehrerer Partner

2015 Schlosspark in Buchwald – Abschluss der Revitalisierung des nördlichen Teils des Parks und Beginn der Arbeiten im südlichen Teil, Gutshof Buchwald – Erhaltungsarbeiten und Eröffnung der Mehrzweckhalle in der Brauerei, Ausstellung über das „Tal der Schlösser und Gärten“ präsentiert im Gebäude des Sejm der RP, Antrag an das Kulturministerium auf den Eintrag der Stiftung „Tal der Schlösser und Gärten“ in die Referenzliste des UNESCO-Welterbes

2016 Schlosspark in Buchwald – Abschluss der Erhaltungsarbeiten im südlichen Teil des Parks, Organisation der ersten grünen Schulen und des Freiwilligen-Camps in Buchwald

2017 Gutshof Buchwald – Beginn der Revitalisierung und Anpassung des Schafsstalles an die Bedürfnisse des Kultur- und Bildungszentrum „Ornamental Farm“

2018 Schlosspark in Buchwald – Wiederaufbau des Fischerhauses und Renovierung des Turms der Abtei, Eröffnung der Ausstellung „Mysteriöser Wald“ im Brauereigebäude

Święto Muzyki 2015, Pawilon Herbaciarni w Ornamental Farm Bukowiec
Musikfest 2015, Teehauspavillon in der Ornamental Farm in Buchwald

LAUDACJA

Poczytuję sobie za zaszczyt możliwość wygłoszenia laudacji sławiącej zasługi Fundacji Pałaców i Ogrodów Kotliny Jeleniogórskiej.

Bogactwo wielokulturowego dziedzictwa Dolnego Śląska stanowi bezsprzecznie o jego wyjątkowej pozycji na kulturalnej mapie Europy i świata. Jedną z cenniejszych pereł naszego regionu jest niewątpliwie niepowtarzalny koloryt krajobrazu kulturowego Kotliny Jeleniogórskiej.

„Nic nie może być piękniejszego nad położenie samej Jeleniej Góry: pięknie zbudowane miasto z wieloma okazałymi budynkami w dolinie, otoczone wzgórzami ze wszech stron, z wspaniałym widokiem na Karkonosze", tak już na początku XIX w. John Quincy Adams w swych listach z podróży po Śląsku wyrażał zachwyt dla tego, co dane mu było zobaczyć w okolicach Jeleniej Góry. Uznał, że jedno ze wzgórz w sąsiedztwie miasta rzeczywiście wygląda jak starożytny Helikon, a porównując to miejsce do gaju muz, dającego natchnienie poetom zapisał także, że „ …każdy wrażliwy na harmonię dźwięków człowiek zgodzi się na zamianę nazwy Jeleniej Góry na Thelpio, Bobru na Thermesus…", „Piękne miasto Jelenia Góra" , „Jest to czarowna kraina, nie można iść pięciu minut bez odkrywania nowych widoków, z których nigdy dwa nie są podobne do siebie". Nie dziwi zatem fakt, że to właśnie tu arystokraci przez lata lokalizowali swoje rezydencje, że magia tego miejsca była magnesem także dla licznych artystów, których obecność dodatkowo wzbogacała wyjątkową aurę tego regionu.

Dziś Śląsk to zdecydowanie najbogatszy w zabytki region Polski, a sama Kotlina Jeleniogórska, poza wyjątkowymi walorami przyrodniczymi, stanowi jedno z największych skupisk efektownych obiektów rezydencjonalnych w Europie. To tu na obszarze zaledwie 102 km^2 sąsiadują ze sobą gotyckie zamki, wieże obronne, renesansowe dwory, barokowe pałace i rezydencje wzniesione przez najwybitniejszych architektów, którym towarzyszą ogrody i parki krajobrazowe. Położone blisko siebie, wkomponowane w naturalny krajobraz, tworzyły przez długie lata bajkową scenerię i unikatową w skali europejskiej enklawę. Po okresie trudnej historii i burzliwych przemian obiekty te budzą dzisiaj na nowo zachwyt i podziw. Dzięki intensywnym pracom rewitalizacyjnym nowych właścicieli, w znacznej części przywrócone zostały walory dawnego Śląskiego Elizjum. Jednak to nieustająca pasja i ogromne zaangażowanie, upór i mozolna praca członków Fundacji Pałaców i Ogrodów Kotliny Jeleniogórskiej stały się istotnym impulsem zmian w postrzeganiu i traktowaniu materialnego dziedzictwa regionu. Przeprowadzone przez Fundację szeroko zakrojone prace restauratorskie, konserwatorskie, kompletna re-

LAUDATIO

Eine Laudatio vortragen zu dürfen, in welcher die Verdienste der Stiftung Schlösser und Gärten im Hirschberger Tal gerühmt werden, betrachte ich als eine Ehre.

Es ist zweifellos der Reichtum des multikulturellen Erbes Niederschlesiens, der die besondere Position dieses Landstriches auf der Kulturlandkarte Europas und der ganzen Welt begründet. Eine der wertvollsten Perlen unserer Region stellt dabei gewiss die Kulturlandschaft des Hirschberger Tales mit ihrem einzigartigen Lokalkolorit dar.

„Es kann gar nichts Schöneres geben als die Lage von Hirschberg selbst: Eine wunderschön erbaute Stadt mit vielen imposanten Gebäuden im Tal. Von allen Seiten von Hügeln umgeben, mit einem wunderbaren Ausblick auf das Riesengebirge" – so schrieb bereits Anfang des 19. Jahrhunderts John Quincy Adams in seinen Reisebriefen aus Schlesien als Ausdruck seiner Bewunderung darüber, was er in der Gegend um Hirschberg zu sehen bekam. Er empfand, dass einer der Hügel in der Nähe der Stadt tatsächlich wie das altertümliche Helikon aussah und verglich diesen Ort mit dem Hain der Musen, der Inspirationsquelle der Künstler: „...auch würde gewiss jeder, der Empfindlichkeit der Harmonie der Töne besitzt, gern einwilligen, dass man den Namen Hirschberg in Thelpio, Bober in Thermesus ändert…", „Die schöne Stadt Hirschberg", „Das ist ein bezauberndes Land, man geht keine fünf Minuten lang, ohne neue Aussichten, von denen keine zwei einander ähneln, zu entdecken". Es wundert deswegen nicht, dass der Hochadel über viele Jahre hinweg ausgerechnet hier seine Residenzen erbauen ließ, und dass dieser Ort auch eine magische Anziehungskraft auf zahlreiche Künstler ausübte, deren Präsenz zusätzlich die außergewöhnliche Aura dieser Stadt bereicherte.

Heute ist Schlesien eindeutig die an Denkmälern reichste Region Polens und das Hirschberger Tal selbst gehört, abgesehen von seiner außergewöhnlich schönen Natur, zu den Gegenden mit der größten Dichte an beeindruckenden Landsitzen in Europa. Auf einem Gebiet von nur 102 km^2 stehen in enger Nachbarschaft gotische Schlösser, Wachtürme, Gutshäuser aus der Renaissance, barocke Paläste und Landsitze, errichtet von hervorragenden Architekten und umgeben von Gärten und Landschaftsparks. Nicht weit voneinander entfernt und harmonisch in die natürliche Landschaft eingebettet, bildeten sie über lange Zeit hinweg eine märchenhafte Kulisse und waren einst eine einmalige Enklave in Europa. Nach einer schwierigen Phase der Geschichte und stürmischen Umwälzungen rufen diese Objekte heute erneut unsere Begeisterung und Bewunderung hervor. Dank intensiver Renovierungsarbeiten der neuen Eigentümer konnten die baulichen Qualitäten des alten

witalizacja dawnych założeń pałacowych i nadanie im nowej funkcji sprawiły, że nie tylko mieszkańcy regionu, lecz także stale się powiększające, międzynarodowe grono turystów i pasjonatów kultury, pozostają pod urokiem walorów Kotliny Jeleniogórskiej.

Działania Fundacji koncentrujące się wokół form ochrony konserwatorskiej obszaru Kotliny Jeleniogórskiej zaowocowały wpisem rezydencji tej Kotliny na Listę Pomników Historii przez Prezydenta RP, utworzeniem parku kulturowego Kotliny Jeleniogórskiej – Dolina Pałaców i Ogrodów, podjęciem zadań rozpoczynających starania o wpis na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO całego obszaru południowej części kotliny. Śląsk, dysponujący potencjałem, by stać się jednym z wiodących regionów turystycznych w Europie, potrzebuje takich pasjonatów jak członkowie Fundacji. Choć pojęcie turystyki kulturowej jeszcze kilkanaście lat temu nie było jednoznacznie kojarzone z Kotliną Jeleniogórską, to jednak konsekwentna działalność Fundacji, promującej ten niezwykły kulturowo i przyrodniczo region już wtedy, gdy większość kwitnących

schlesischen Elysiums zum großen Teil wiederhergestellt werden. Die ausschlaggebenden Impulse für die Änderung der allgemeinen Wahrnehmung und des Umgangs mit dem materiellen Erbe der Region kamen jedoch von den Mitgliedern der Stiftung Schlösser und Gärten im Hirschberger Tal – dank ihrer nicht nachlassenden Leidenschaft und ihres großen Engagements, ihrer Ausdauer und mühevollen Arbeit.

Die von der Stiftung durchgeführten weit angelegten Renovierungs- und Konservierungsarbeiten, die vollständige Revitalisierung und Umfunktionierung der ehemaligen Schlossanlagen führten dazu, dass nicht nur die Einheimischen in der Region, sondern auch eine immer größere Gruppe internationaler Touristen und Kulturliebhaber von den Vorzügen des Hirschberger Tales nachhaltig beeindruckt waren. Die Tätigkeit der Stiftung, in deren Fokus konservatorische Schutzmaßnahmen im Hirschberger Tal standen, trug bereits viele Früchte: Der Präsident Polens ließ die Landsitze im Tal in die Liste historischer Denkmäler aufnehmen, es entstand der Kulturpark des Hirschberger Tals „Das Tal der Schlösser und Gärten", es wurden Bemühungen zur Aufnahme des südlichen Bereiches des Tals in die Liste des UNESCO-Welterbes unternommen. Schlesien, das über das nötige Potenzial

Warsztaty malarskie w Ornamental Farm Bukowiec
Kunstwerkstatt in der Ornamental Farm in Buchwald

dzisiaj rezydencji pałacowych była jeszcze w ruinie, doprowadziła do powszechnej obecności tego pojęcia w społecznej świadomości. Konferencje, wydawane publikacje, prezentowane wystawy o regionie w kraju i za granicą, to tylko hasłowo wymienione działania Fundacji, zmierzające do upowszechnienia wiedzy o jednym z najciekawszych kulturowo-przyrodniczych regionów w Europie.

verfügt, eine der führenden touristischen Regionen in Europa zu werden, braucht solche Menschen mit Passion, wie die Stiftungmitglieder es sind. Obwohl man vor mehr als zehn Jahren den Begriff „Kulturtourismus" noch nicht eindeutig mit dem Hirschberger Tal in Verbindung brachte, ist diese Assoziation mittlerweile allgemein präsent, und zwar dank der konsequenten Maßnahmen der Stiftung, die bereits in der Zeit, als die Mehrheit der heute blü-

Uratowane z dziejowych kataklizmów stare założenia pałacowe w Kotlinie Jeleniogórskiej tworzą swoiste oazy harmonii, które sprawiają, że wraz z nimi i my czujemy się integralną częścią przyrody i historii Śląska. Podejmowana przez Fundację intensywna działalność kulturalna integruje społeczność lokalną, kształtując jej regionalną tożsamość poprzez poznanie i zrozumienie wspólnej europejskiej historii, kultury i sztuki. Po odrestaurowaniu wielu cennych zespołów pałacowo-parkowych i ich adaptacji – najczęściej na bazę hotelową – postanowiono, aby ich turystyczną atrakcyjność wzbogacać o cykliczne działania kulturalne. Wśród organizowanych przez Fundację w różnych zespołach zabytkowych – pałacach, dworach, parkach, kościołach, kaplicach, a nawet ruinach niektórych zabytków – wydarzeń kulturalnych, warto wspomnieć chociażby plenerową prapremierę opery „Faust" J. W. Goethego do muzyki Antoniego H. Radziwiłła, organizowany od 5 lat Festivaldell'Arte, podczas którego swój kunszt prezentowało już ponad 400 artystów z kilkunastu krajów świata, czy też cykl koncertów – ConcertiPasquali, lub „Jesień ze sztuką w Bukowcu – W gościnie u hrabiny von Reden". Fundacja prowadzi od lat szeroko zakrojone prace konserwatorskie, ratując zabytki materialnego dziedzictwa kulturowego, ale także przyczyniając się do popularyzowania walorów kulturowych regionu prowadzi bogatą działalność wydawniczą, organizuje konferencje oraz seminaria o zasięgu międzynarodowym.

Przyznane już Fundacji liczne nagrody i wyróżnienia, świadczą nie tylko o zapale i entuzjazmie inicjatora, założyciela i Prezesa Fundacji, Pana Piotra Napierały wraz z innymi członkami Fundacji, ale także o ich wytrwałej, konsekwentnej pracy. Ta pasja i zaangażowanie to znaczący symbol polskiej refleksji nad wielokulturowym dziedzictwem Śląska. To swoisty fenomen, który dla wielu może stanowić inspirację i przykład, to fenomen, z którego my, mieszkańcy Ziemi Jeleniogórskiej, jesteśmy bardzo dumni.

Honorując dziś szczególne zasługi Fundacji na rzecz Śląska, a w szczególności na rzecz pielęgnowania, rozwoju i krzewienia śląskiego dziedzictwa kulturowego oraz zaangażowania w budowanie polsko-niemieckiej współpracy kulturalnej na Śląsku, Fundacja Pałaców i Ogrodów Kotliny Jeleniogórskiej otrzymuje nagrodę specjalną Nagrody Kulturalnej Śląska 2018.
Serdecznie gratuluję!

Julita Izabela Zaprucka
Dyrektor Muzeum Miejskiego
Dom Gerharta Haupmanna w Jeleniej Górze
Direktorin des Museums
Gerhart-Haupmann-Haus in Hirschberg

henden Residenzen noch in Ruinen lag, schon für diese naturkundlich und kulturell außergewöhnliche Region geworben hat. Konferenzen, Publikationen, Ausstellungen in Polen und im Ausland – dies sind nur ein paar stichwortartige Beispiele für die Aktivität der Stiftung, die zum Ziel hatte, das Tal bekannt zu machen und das Wissen über diese Region zu verbreiten, die sowohl in naturkundlicher, als auch in kultureller Hinsicht zu den interessantesten Landstrichen Europas gehört.

Die aus der historisch bedingten Katastrophe geretteten alten Schlossanlagen im Hirschberger Tal bilden besondere Oasen der Harmonie. Die von der Stiftung aufgenommene intensive Kulturarbeit integriert die lokale Gemeinschaft und trägt zur Bildung der regionalen Identität bei, indem sie Menschen das Wissen und das Verständnis für die gemeinsame europäische Geschichte, Kultur und Kunst vermittelt. Nach der Restaurierung und Umnutzung zahlreicher alter Palastanlagen wurde entschieden, deren touristische Attraktivität durch zyklische kulturelle Angebote zu erhöhen. Von den bis jetzt von der Stiftung veranstalteten kulturellen Events, die in unterschiedlichen historischen Anlagen stattgefunden haben – in Palästen, Gutshäusern, Parks, Kirchen, Kapellen und sogar in Baudenkmal-Ruinen – lohnt es sich, ein paar Beispiele zu nennen: Die Open Air Uraufführung von Goethes Faust, das Festivaldell'Arte, oder die Konzertreihe ConcertiPasquali. Die Stiftung führt seit Jahren umfangreiche Restaurierungsarbeiten durch, womit sie zur Erhaltung von Denkmälern des materiellen Kulturerbes beiträgt. Gleichzeitig leistet sie mit einem umfangreichen Veröffentlichungsprogramm, Konferenzen und Seminaren mit internationaler Reichweite einen Beitrag zur Popularisierung des kulturellen Reichtums dieser Region.

Zahlreiche Preise und Auszeichnungen, die bereits an die Stiftung verliehen wurden, sind nicht nur ein Zeichen der Anerkennung für die Strebsamkeit und den Enthusiasmus des Gründers, Ideengebers und Vorsitzenden, Herrn Piotr Napierała und anderer Mitglieder der Stiftung, sondern sie ehren auch deren Ausdauer und die konsequente Arbeitsweise. Die Leidenschaft und das Engagement sind bedeutende Symbole für die polnische Reflexion über das multikulturelle Erbe Schlesiens. Es ist eine einzigartige Besonderheit, die viele Menschen als Beispiel inspirieren kann und auf die wir als Bewohner des Hirschberger Landstriches sehr stolz sind.

Als Würdigung der besonderen Verdienste der Stiftung um Schlesien, insbesondere im Bereich der Pflege, der Entwicklung und der Verbreitung des Kulturerbes Schlesiens, sowie deren Engagement bei dem Aufbau der polnisch-deutschen Zusammenarbeit im Kulturbereich in Schlesien, erhält die Stiftung Schlösser und Gärten im Hirschberger Tal heute den Sonderpreis des Kulturpreises Schlesiens 2018.
Meinen herzlichen Glückwunsch!

PODZIĘKOWANIE

Szanowni Państwo!

Fundacja Doliny Pałaców i Ogrodów Kotliny Jeleniogórskiej została powołana przed 13 laty do ochrony i promocji niezwykłego dziedzictwa kulturowego regionu u podnóża Karkonoszy.

Jedną z form promocji, którą realizujemy razem z gospodarzami obiektów zabytkowych Kotliny, jest organizacja w nich różnorodnych wydarzeń kulturalnych. Nawiązujemy tym samym do bogatych tradycji artystycznych naszego regionu w wiekach ubiegłych.

Docenienie przez Państwa tego faktu i przyznanie nam tej zaszczytnej nagrody przyczyni się jeszcze bardziej do promocji bogactwa krajobrazowego i architektonicznego Kotliny Jeleniogórskiej.

Szanownej Komisji dziękujemy za wyróżnienie, a Państwa zapraszamy do Doliny Pałaców i Ogrodów.

Grażyna Kolarzyk

DANKSAGUNG

Meine sehr geehrte Damen und Herren!

Die Stiftung „Schlösser und Gärten im Hirschberger Tal“ wurde vor 13 Jahren mit dem Ziel ins Leben gerufen, das einzigartige Kulturerbe dieser Region am Fuße des Riesengebirges zu schützen und zu fördern.

Eine der Förderungsformen, die wir in Zusammenarbeit mit den Hausherren der historischen Objekte im Hirschberger Tal umsetzen, ist die Organisation verschiedenartiger kultureller Veranstaltungen. Auf diese Weise knüpfen wir an die reiche künstlerische Tradition unserer Region in den vergangenen Jahrhunderten an.

Die Anerkennung dieser Tatsache und die Verleihung dieses ehrenvollen Preises wird noch mehr zur Förderung des landschaftlichen und architektonischen Reichtums des Hirschberger Tals beitragen.

Wir bedanken uns bei der ehrenwerten Jury für die Auszeichnung und laden Sie, meine sehr geehrten Damen und Herren, in das Tal der Schlösser und Gärten ein.

Grażyna Kolarzyk

Leszek Możdżer
Festival dell‘Arte im Tal der Schlösser und Gärten, 2016
Festival dell‘Arte w Dolinie Pałaców i Ogrodów, 2016

DIE BISHERIGEN PREISTRÄGERINNEN UND PREISTRÄGER
DOTYCHCZASOWE LAUREATKI I DOTYCHCZASOWI LAUREACI

HAUPTPREIS
NAGRODA GŁÓWNA

1977 Hans Lipinski-Gottersdorf, Schriftsteller – pisarz
1978 Horst Bienek, Schriftsteller – pisarz
1979 Herbert Volwahsen, Bildhauer – rzeźbiarz
1980 Günter Bialas, Komponist – kompozytor
1981 Leonie Ossowski, Schriftstellerin – pisarka
1982 Alexander Camaro, Maler – malarz
1983 Hans Model, Glasgestalter – rzeźbiarz w szkle
1984 Gerhard Schwarz, Komponist – kompozytor
1985 Hans Jatzlau, Maler – malarz
1986 Dagmar Nick, Schriftstellerin – pisarka
1987 Heino Schubert, Komponist – kompozytor
1988 Karlheinz Goedtke, Bildhauer – rzeźbiarz
1989 Herbert Aulich, Maler und Grafiker – malarz i grafik
1990 Markus von Gosen, Maler und Grafiker – malarz i grafik
1991 Heinz Piontek, Schriftsteller – pisarz
1992 Georg Katzer, Komponist – kompozytor
1993 Lothar Quinte, Maler – malarz
1994 Tadeusz Różewicz, Schriftsteller – pisarz
1995 Kurt Masur, Dirigent – dyrygent
1996 Fritz Stern, Historiker – historyk
1997 Henryk Mikołaj Górecki, Komponist – kompozytor
1998 Urszula Kozioł, Lyrikerin – poetka
1999 Janosch, Schriftsteller und Maler – pisarz i malarz
2000 Christoph Eschenbach, Dirigent – dyrygent
2001 Sigmar Polke, Maler – malarz
Franciszek Pieczka, Schauspieler – aktor
Alfons Nossol, Erzbischof – arcybiskup
Peter H. Neumann, Lyriker – poeta
2002 Dietrich Erdmann, Komponist – kompozytor
Józef Hałas, Maler – malarz
Heinrich Trierenberg, Schriftsteller – pisarz
Paweł Mykietyn, Komponist – kompozytor
2003 Dieter Hildebrandt, Kabarettist – artysta kabaretu
Norbert Honsza, Germanist – germanista
Horst Fuhrmann, Historiker – historyk
Olga Tokarczuk, Schriftstellerin – pisarka
2004 Karl Dedecius, Übersetzer und Herausgeber – tłumacz i wydawca
Jan Harasimowicz, Kunst- und Kulturhistoriker – historyk kultury i sztuki
2005 Angelika Marsch, Wissenschaftlerin – naukowiec
Tadeusz Kijonka, Lyriker – poeta
2006 Siegbert Amler, Bildhauer und Maler – rzeźbiarz i malarz
Małgorzata Dajewska, Glasgestalterin – rzeźbiarka w szkle

SONDERPREIS
NAGRODA SPECJALNA

1981 Wolfgang von Websky, Maler – malarz
1982 Alexander Ecklebe, Komponist – kompozytor
1983 Kurt Heynicke, Schriftsteller – pisarz
1984 Ruth Storm, Schriftstellerin – pisarka
1985 Reinhard Baumgart, Schriftsteller – pisarz
1986 Oswald Malura, Maler – malarz
1987 Gerhard Neumann, Maler – malarz
1988 Dagmar von Mutius, Schriftstellerin – pisarka
1989 Ernst Günther Bleisch, Lyriker – poeta
1990 Lutz Besch, Schriftsteller und Regisseur – pisarz i reżyser
Heinz Tobolla, Bildhauer und Grafiker – rzeźbiarz i grafik
1991 Elsbeth Siebenbürger, Bildhauerin – rzeźbiarka
Maciej Łagiewski, Museumsdirektor – dyrektor muzeum
1992 Stefan Arczyński, Photokünstler – artysta fotografik
Harald Gerlach, Schriftsteller – pisarz
1993 Christine Koschel, Lyrikerin – poetka
Feliks Przybylak, Übersetzer – tłumacz
Henryk Tomaszewski, Mime und Theaterregisseur – aktor mim i reżyser teatralny
1994 Piotr Maniurka, Museumsdirektor – dyrektor muzeum
Peter Sommer, Bildhauer und Maler – rzeźbiarz i malarz
Liz Wieskerstrauch, Schriftstellerin – pisarka
1995 Kazimierz Kutz, Regisseur und Drehbuchautor – reżyser filmowy i scenarzysta
Maria Frisé, Schriftstellerin – pisarka
Eugeniusz Get Stankiewicz, Grafiker – grafik
1996 Wojciech Kilar, Komponist – kompozytor
Tadeusz Strugała, Dirigent – dyrygent
Henryk Bereska, Übersetzer – tłumacz
1997 Karl-Heinz Türk, Bildhauer – rzeźbiarz
Michael Zeller, Schriftsteller – pisarz
Lothar Herbst, Lyriker und Journalist – poeta i dziennikarz
1998 Ekkehard Kuhn, Journalist – dziennikarz
Karin Reschke, Schriftstellerin – pisarka
Paweł Kozerski, Museumsdirektor – dyrektor muzeum
1999 Witold Szalonek, Komponist – kompozytor
Rudolf Walter, Musikwissenschaftler – muzykolog
Henryk Waniek, Maler und Schriftsteller – malarz i pisarz
2000 Norbert Conrads, Historiker – historyk
Jan Jakub Kolski, Regisseur – reżyser
Krzesława Maliszewska, Malerin – malarka

2007 Renata Schumann, Schriftstellerin – pisarka
Jan Miodek, Philologe – filolog
2008 Anna Malicka-Zamorska, Bildhauerin – rzeźbiarka
Hubert Unverricht, Musikwissenschaftler – muzykolog
2009 Rotraud Schöne, Schriftstellerin – pisarka
Jerzy Ilkosz, Kunsthistoriker – historyk sztuki
2010 Ewa Michnik, Dirigentin – dyrygentka
Arno Herzig, Historiker – historyk
2011 Matthias Kneip, Schriftsteller – pisarz
Stanisław Wysocki, Bildhauer – rzeźbiarz
2012 Ute Badura, Regisseurin – reżyser filmowy
Piotr Oszczanowski, Kunsthistoriker – historyk sztuki
2013 Helga Storck, Harfenistin – harfistka
Andrzej Niedzielenko, Historiker – historyk
2014 Beata Maciejewska, Journalistin – dziennikarka
Norbert Heisig, Deutsch-Polnische Gesellschaft Universität Breslau – Niemiecko-Polskie Towarzystwo Uniwersytetu Wrocławskiego
2015 Kinga Preis, Schauspielerin – aktorka
Sabrina Janesch, Schriftstellerin – pisarka
2016 Julita Izabela Zaprucka, Museumsdirektorin – dyrektor muzeum
Hans-Dieter Rutsch, Autor und Regisseur – pisarz i reżyser
2017 Karin Kaper, Regisseurin – reżyser
Sławomir Nicieja, Historiker, Biograf und Autor – historyk, biograf i autor

FÖRDERPREIS
NAGRODA WSPIERAJĄCA

1977 Martin Christoph Redel, Komponist – kompozytor
1978 Christian Mischke, Maler und Grafiker – malarz i grafik
1979 Wolfgang Bittner, Schriftsteller – pisarz
Reiner Schwarz, Maler und Grafiker – malarz i grafik
1980 Christian Rickert, Maler und Grafiker – malarz i grafik
Monika Taubitz, Schriftstellerin – pisarka
1981 Eckard Alker, Maler und Grafiker – malarz i grafik
Michael Denhoff, Komponist – kompozytor
1982 Brigitta Heyduck, Malerin – malarka
Michael Lobe, Schriftsteller – pisarz
1983 Gerd-Peter Eigner, Schriftsteller – pisarz
Udo Kaller, Maler und Grafiker – malarz i grafik
1984 Konrad Mätzig, Maler – malarz
Ralf Thenior, Schriftsteller – pisarz
1985 Christian Ridil, Komponist – kompozytor
Horst Kuhnert, Bildhauer – rzeźbiarz
2005 Herbert Hupka, Journalist und Schriftsteller – dziennikarz i pisarz
2006 Edith-Stein-Gesellschaft Breslau – Towarzystwo im. Edyty Stein we Wrocławiu
2007 Hoffmann-von-Fallersleben-Gesellschaft Wolfsburg-Fallersleben – Towarzystwo im. Hoffmanna von Fallersleben Wolfsburg-Fallersleben
Institut für Germanistische Philologie der Universität Breslau, Lehrstuhl für Kultur der Deutschsprachigen Länder und Schlesiens - Instytut Filologii Germańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego, Zakład Kultury Krajów Niemieckojęzycznych i Śląska
2008 „die horen. Zeitschrift für Literatur, Kunst und Kritik" – „die horen. Czasopismo poświęcone literaturze, sztuce i krytyce"
2009 Freya von Moltke-Stiftung für das Neue Kreisau – Fundacja Freya von Moltke-Stiftung dla Nowej Krzyżowej
2010 Bente Kahan, Schauspielerin und Sängerin – aktorka i pieśniarka
2011 Alfred Theisen, Journalist und Herausgeber – dziennikarz i wydawca
2012 RAR Künstlergruppe – grupa artystyczna RAR
2013 ATUT Bildungsverlag – Oficyna Wydawnicza ATUT
2014 Erika-Simon-Stiftung Rinteln – Fundacja im. Eriki Simon z Rinteln
2015 Melitta Sallai, Stiftung Bildungsstätte Muhrau – Fundacja Ośrodek Edukacyjny w Morawie
2016 Papiermuseum in Bad Reinerz – Muzeum Papiernictwa w Dusznikach-Zdroju
Deutsche Sozial-Kulturelle Gesellschaft in Breslau – Niemieckie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne we Wrocławiu
2017 Verein Pro Liberis Silesiae – Stowarzyszenie Pro Liberis Silesiae

STIPENDIUM
STYPENDIUM

1986 Herbert Volz, Bildhauer – rzeźbiarz
Folker Lerche, Maler und Grafiker – malarz i grafik
1987 Rainer Zimnik, Schriftsteller, Maler und Grafiker – pisarz, malarz i grafik
Dietmar Scholz, Schriftsteller – pisarz
1988 Hans Georg Bulla, Lyriker – poeta
Günther Knipp, Grafiker – grafik
1989 Gisela Walther, Malerin und Zeichnerin – malarka i rysowniczka
Peter Kiesewetter, Musiker – muzyk
1990 Wolfgang Bulla, Grafiker und Plastiker – grafik i plastyk
1991 Herbert Grützner, Maler und Bildhauer – malarz i rzeźbiarz
1992 Jan Szmatloch, Grafiker – grafik

Impressum | Stopka wydawnicza

Herausgeber | Wydawca
Niedersächsisches Ministerium für Inneres und Sport
Lavesallee 6
30169 Hannover

Redaktion, Gestaltung und Satz | Redakcja, layout i skład
Grażyna Kamień-Söffker, AG Sprachen Hannover

Übersetzungen | Tłumaczenia
Teresa Czaniecka-Kufer, Grażyna Kamień-Söffker
Korrektur | Korekta
Jutta Blum, Anton Stiller

Fotos/Zdjęcia
Andrzej Kosendiak: Łukasz Rajchert, Sławomir Przerwa, Hausarchiv/archiwum prywatne
Joachim Bahlcke: Arkadiusz Gola, Tschechische Akademie der Wissenschaften/
Czeska Akademia Nauk, Hausarchiv/archiwum prywatne
DPiO: Igor Dyjach, Szymon Bialic, Hausarchiv/archiwum prywatne

Fotobearbeitung | Opracowanie zdjęć
Monika Zywer

Druck | Druk
Steppat Druck GmbH Laatzen

Die Texte und Bilder dieser Publikation sind urheberrechtlich geschützt.
Weiterverwendung gestattet ausschließlich unter Angabe der Quelle.
Teksty i zdjecia niniejszej publikacji są chronione prawem autorskim.
Wykorzystanie dozwolone wyłącznie za podaniem źródła.